

Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u svjetlu migrantske krize na području Republici Hrvatskoj

Pesek, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:158:878745>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository](#)

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u
svjetlu migrantske krize na području Republike Hrvatske

Petra Pesek

Zagreb, rujan 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u
svjetlu migrantske krize na području Republike Hrvatske

Petra Pesek

Ljiljana Mikšaj-Todorović, prof.dr.sc.

Zagreb, rujan 2018.

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad *Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u svjetlu migrantske krize na području Republike Hrvatske* i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Petra Pesek

Zagreb, rujan 2018.

SAŽETAK

Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u svjetlu migrantske krize na području Republike Hrvatske

Ime i prezime studentice: Petra Pesek

Ime i prezime mentorice: Ljiljana Mikšaj-Todorović, prof.dr.sc.

Program/modul: Socijalna pedagogija/Djeca i mladi

Migracije, kako pojedinačne tako i one masovne, kao fenomen su oduvijek prisutne u životu čovjeka. S druge strane, fenomen nezakonitih migracija novijeg je vijeka zbog relativno kasnog razvoja ograničenja za prelazak državne granice. Suvremena migrantska kriza koja je zahvatila Europsku uniju okarakterizirana je velikim brojem nezakonitih prelazaka granica, velikim brojem nedeklariranih migranata u odnosu na državu njihova porijekla i tamnom brojkom o čijim se razmjerima može samo nagađati. U Republici Hrvatskoj je u navedenom razdoblju očekivano zabilježen porast u broju nezakonitih prelazaka državne granice i broju prisilnih udaljenja stranaca. U istom je razdoblju od ukupnog broja podnesenih zahtjeva za međunarodnom zaštitom odobreno samo njih 6,8% zbog čega se nameće pitanje zlouporabe prava na ovu vrstu zaštite kako bi se izbjegla primjena odgovarajućih mjera u slučaju nezakonitog prelaska državne granice i nezakonitog boravka.

U razdoblju migrantske krize u Republici Hrvatskoj ukupni prijavljeni kriminalitet je u padu, no kaznena djela čiji su počinitelji stranci u stalnom je porastu. Iako iz dostupnih podataka nije poznat status niti zemlja porijekla potonje navedenih počinitelja, jasno je vidljiva potreba za poduzimanjem određenih mjera u vidu integracije stranaca u naše društvo kako bi se preveniralo daljnji porast udjela stranaca među počiniteljima kaznenih djela na našem prostoru.

Cilj ovog rada jest skretanje fokusa čitatelja na migrantsku krizu u našoj zemlji Hrvatskoj, davanje povijesnog pregleda nekih od migracija, općenitih uzroka i podjela migracija, prikaz ključnih zakonskih odredbi Republike Hrvatske vezanih uz pitanje migracija, prikaz saznanja iz svjetske i domaće literature o kriminalitetu stranaca, davanje osvrta na stanje i kretanje ukupnog prijavljenog kriminaliteta u zemlji u razdoblju migrantske krize i neposredno nakon nje, između ostaloga i na udio stranaca počinitelja u pojedinim kaznenim djelima stranci te osvrt na ulogu socijalnog pedagoga u procesu integracije stranaca u naše društvo i senzibilizacije istoga.

Ključne riječi: migrantska kriza, nezakonite migracije, stranci, kriminalitet

SUMMARY

The Characteristics of Illegal Migrants and Crime Committed by Foreigners in the Context of Migrant Crisis in Republic of Croatia

Student: Petra Pesek

Mentor: Ljiljana Mikšaj-Todorović, prof.dr.sc.

Program/module: Social Pedagogy/Children and Youth

Migration, both individual and massive, has always been present in human life as a phenomenon. On the other hand, the phenomenon of illegal migration has not been present for so many centuries due to the relatively late development of restrictions for crossing the state border. The contemporary migration crisis affecting the European Union is characterized by a large number of illegal border crossings, a large number of undeclared migrants in relation to their country of origin and a large dark figure whose scale can only be speculated. An increase in the number of illegal crossings of the state border and the number of forced displacement of foreigners in that period was not unexpected in the Republic of Croatia. In the same period, only 6.8% of the total number of applications for international protection was granted, which raises the question on possible abuse of this international protection right in order to avoid the application of appropriate measures in the case of unlawful crossings of the state border and illegal residence.

In the same period, the number of total reported crime in the Republic of Croatia was declining, but criminal offenses whose perpetrators are foreigners are constantly increasing. Although the status of the alleged perpetrators and their country of origin is by the available data unknown, there is a clear need to take certain measures in the aspect of integration of foreigners into our society in order to prevent further increase in the share of foreigners among perpetrators of criminal offenses in our area.

The aim of this paper is to turn the reader's focus on the migration crisis in our country, to give a historical overview of some of the migrations, their general causes and divisions, the presentation of the key legal provisions of the Republic of Croatia related to the issue of migration, the presentation of some general information from worldwide and domestic literature on the crime committed by foreigners, giving an overview of the situation and trends of the total reported crime in the country during and immediately after the migration crisis, among other things, on the proportion of alien perpetrators in certain criminal offenses, and a review of the role of social pedagogues in the process of integrating foreigners into our society and sensitizing it.

Key words: migration crisis, illegal migration, foreigners, criminality

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MIGRACIJE	3
2.1. Određenje ključnih pojmova	3
2.2. Povijesni pregled nekih od migracija.....	4
2.3. Uzroci migracija.....	8
2.4. Podjela migracija.....	9
2.5. Zakonska ograničenja migracija na području Europske unije	10
2.6. Zakonska ograničenja migracija na području Republike Hrvatske	11
3. SUVREMENA MIGRANTSKA KRIZA U EU.....	20
3.1. Uzroci suvremene migrantske krize u EU	22
4. OBILJEŽJA NEZAKONITIH MIGRANATA.....	23
4.1. Tko su migranti koji ulaze u Europsku uniju?	23
4.2. Obilježja nezakonitih migranata - Republika Hrvatska	27
5. MIGRANTI I KRIMINALITET.....	35
4.1. Kriminalitet stranaca u Republici Hrvatskoj u razdoblju migrantske krize	40
6. VAŽNOST INTEGRACIJE MIGRANATA I SENZIBILIZACIJE DRUŠTVA – ULOGA SOCIJALNOG PEDAGOGA	49
7. ZAKLJUČAK	54
8. LITERATURA.....	57

1. UVOD

Prve zapise o migracijama nalazimo još u najranijim pisanim izvorima (Heršak, 2005), stoga je jasno da su migracije fenomen koji je poznat već dugi niz godina. Otad su zabilježene različite vrste migracija među kojima su neke bile poželjne i projektirane, a druge su predstavljale sigurnosnu prijetnju (Tatalović i Malnar, 2015). Kao što navodi Mesić (2002; prema Cukon, 2013), nezakonite migracije su relativno mladi koncept s obzirom na to da zakonska ograničenja za prelazak državne granice nisu postojala sve do kraja 19. stoljeća. Značajno povećanje broja migracija na teritoriju Europske unije primijećeno je 2013. godine, a već 2015. godine govorilo se o preko milijun nezakonitih ulazaka i tzv. migrantskoj krizi. Slijedom navedenog ne iznenađuje da se i Republika Hrvatska susrela s novonastalom krizom u kojoj je ponajviše imala ulogu tranzitne zemlje. Preko njena teritorija je samo u razdoblju od rujna 2015. do ožujka 2016. godine prešlo preko 700 000 ljudi (Šelo Šabić i Borić, 2016). Poznato je da Zakon o nadzoru državne granice (2016) propisuje obvezu podvrgavanja graničnoj kontroli te zabranu napuštanja područja graničnog prijelaza prije završetka granične kontrole. S obzirom na spomenuti porast broja nezakonitih ulazaka, o broju onih koji su graničnu kontrolu izbjegli može se samo nagađati. Ipak, određeni broj njih je tijekom svojeg boravka u Republici Hrvatskoj došao u kontakt sa sustavom. Ovaj rad će se usmjeriti na obilježja upravo tih stranaca. Bit će vidljivo kako se mnogi podaci temelje na procjenama i samoiskazima te da su statistike koje se vode neujednačene i nepotpune. Iako ne postoje javno dostupni podaci o kriminalitetu i rizičnim ponašanjima isključivo nezakonitih migranata, statistička izvješća Ministarstva unutarnjih poslova sadrže podatke o kaznenim djelima čiji su počinitelji stranci. Vidljivo je kako je njihov broj u stalnom porastu. U radu će također biti vidljivo da su stavovi lokalnog stanovništva prema nezakonitim migrantima vrlo često negativni čime ih se dodatno dovodi u marginaliziranu poziciju, a samim time i u povećani rizik za moguća kriminalna ponašanja.

U prvom dijelu rada definirani su ključni pojmovi, prikazan je povijesni pregled nekih od migracija, pojašnjeni su opći uzroci migracija, navedene su neke od podjela migracija te je pojašnjeno europsko i hrvatsko zakonodavstvo vezano uz pitanje migracija. Dio koji slijedi usmjeren je na suvremenu migrantsku krizu, odnosno njeno pojmovno, prostorno i vremensko definiranje, statističke pokazatelje o tome tko su migranti koji su u razdoblju spomenute krize ušli na teritorij Europske unije, s naglaskom na Republiku Hrvatsku. U nastavku se prikazuju podaci i spoznaje vezane uz kriminalitet migranata općenito s posebnim osvrtom na stanje i

kretanje prijavljenog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj i kriminalitet čiji su počinitelji u navedenom razdoblju stranci. Posljednji dio usmjeren je na važnost integracije onih stranaca kojima je odobren boravak u zemlji te ulogu socijalnog pedagoga u tom procesu.

Cilj rada jest skretanje fokusa čitatelja na migrantsku krizu u Republici Hrvatskoj, davanje povijesnog pregleda nekih od migracija, općenitih uzroka i podjela migracija, prikaz ključnih zakonskih odredbi Republike Hrvatske vezanih uz pitanje migracija, prikaz saznanja iz svjetske i domaće literature o kriminalitetu stranaca, davanje osvrt na stanje i kretanje ukupnog prijavljenog kriminaliteta u zemlji u razdoblju migrantske krize i neposredno nakon nje, između ostaloga i na udio stranaca počinitelja u pojedinim kaznenim djelima stranci te osvrt na ulogu socijalnog pedagoga u procesu integracije stranaca u naše društvo i senzibilizacije istoga.

2. MIGRACIJE

2.1. Određenje ključnih pojmova

Migracija ili seljenje podrazumijeva svaku promjenu mjesta stalnog prebivališta, neovisno radi li se od trajnom ili privremenom preseljenju, manjoj ili većoj udaljenosti unutar ili preko državnih granica (Nejašmić, 2005; prema Bara i Lajić, 2009). Migracije predstavljaju fenomen koji utječe gotovo na sve zemlje svijeta neovisno o tome jesu li one zemlja porijekla, tranzita ili odredišta migranata (Lalić Novak i Kraljević, 2014).

Futo, Jandl i Karsakova (2005) ilegalnu migraciju definiraju kao ilegalan prelazak državne granice. Mesić (2002; prema Cukon, 2013) navodi kako se povijesno gledano radi o relativno mladom konceptu s obzirom na to da do kraja 19. stoljeća nisu postojala zakonska ograničenja za prelazak državne granice. Gregurović (2011; prema Cukon, 2013) navodi kako se pojam nezakonitih migracija ne odnosi samo na nezakonit prelazak državne granice, već i na nezakonit boravak u nekoj zemlji. Slijedom navedenog može se zaključiti kako se osoba koja je na nezakonit način prešla državnu granicu i/ili na nezakonit način boravi na njenom teritoriju naziva nezakonitim migrantom. U ovom se radu umjesto termina *ilegalan* koristi termin *nezakonit* s obzirom na to da Zakon o strancima (NN 130/11, 74/13, 69/17, 46/18) govori o *nezakonitom* prelasku državne granice i *nezakonitom* boravku. Također, pod pojmom nezakoniti migranti podrazumijevaju se sve osobe koje su nezakonito migrirale na teritorij neke zemlje, odnosno koje su nezakonito prešle njenu državnu granicu neovisno o njihovom daljnjem statusu o čemu će više biti riječ u nastavku rada koji se odnosi na zakonski okvir migracija u Republici Hrvatskoj.

Prema Tamagnou (2016), termin *migrant* je krovni pojam koji istovremeno podrazumijeva nekoliko različitih skupina migranata čije je međusobno razlikovanje ključno s obzirom na to da svaka od njih sa sobom nosi pripadajući stupanj pravne zaštite. Autor naglašava da nisu svi migranti ujedno i nezakoniti migranti. Navodi kako je *ekonomski migrant* osoba koja je napustila vlastitu zemlju s ciljem stjecanja ekonomske dobrobiti. *Izbjeglice* definira kao migrante koji su zemlju napustili bježeći od rata ili progona, dok *tražitelje azila* definira kao osobe koje zbog bijega od progona ili konflikta traže međunarodnu zaštitu.

Lalić Novak i Kraljević (2014) pri definiraju migranata navode termin *mješoviti migracijski tokovi* kojim također obuhvaćaju različite kategorije migranata. *Ekonomske migrante*, slično kao i Tamagno (2016) definiraju kao osobe koje napuštaju zemlju porijekla iz ekonomskih razloga. Oni ne zadovoljavaju kriterije izbjeglica te slijedom toga ni nemaju pravo na

međunarodnu zaštitu kao izbjeglice, već uživaju zaštitu svoje države i u nju se mogu vratiti. *Radnike migrante* definiraju kao osobe koje dobivaju naknadu za rad u državi čiji nisu državljani. Pri definiranju *izbjeglica* koriste se definicijom Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine koja govori kako je izbjeglica "osoba koja se ne nalazi u zemlji svog državljanstva i koja se zbog osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja ne može, ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu dotične države; ili osoba bez državljanstva koja se nalazi izvan zemlje prethodnog boravišta, a koja se ne može, ili se zbog tog straha ne želi vratiti u tu državu". Unutar skupine izbjeglica autorice razlikuju *izbjeglice prima facie* i *izbjeglice sur place*. Izbjeglica *prima facie* smatra se izbjeglicom na temelju prvog dojma (lat. *prima facie*), odnosno u nedostatku dokaza koji govore suprotno što je čest slučaj u slučajevima masovnih dolazaka. U takvim slučajevima zaključuje se temeljem objektivnog stanja u zemlji porijekla osobe. Izbjeglica *sur place* je osoba koja nije bila izbjeglica u trenutku napuštanja zemlje porijekla, već je izbjeglicom postala posljedično novonastalim okolnostima u istoj zemlji. Navedene autorice *tražitelje azila* definiraju kao strance koji su u zemlji destinaciji podnijeli zahtjev za azilom. Pregledom literature vidljivo je kako je u novije vrijeme termin *tražitelj azila* zamijenjen terminom *tražitelj međunarodne zaštite* što je posljedično prestanku važenja nekadašnjeg Zakona o azilu koji je bio na snazi do 1. srpnja 2015. godine te stupanja na snagu Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) odmah nakon obustave maloprije navedenog Zakona.

Zakon o strancima (NN 130/11, 74/13, 69/17, 46/18) u svom članku 2. pruža objašnjenje ključnih pojmova pa tako navodi pravno značenje pojma *stranac* kojeg definira kao svaku osobu koja nije hrvatski državljanin, a ima državljanstvo države članice Europskog gospodarskog prostora (EGP-a), Švicarske Konfederacije, posjeduje državljanstvo neke treće zemlje ili je osoba bez državljanstva. Treća zemlja definirana je kao svaka država koja nije članica EGP-a niti Švicarska Konfederacija.

2.2. Povijesni pregled nekih od migracija

Tijekom povijesti zabilježene su različite vrste migracija, od onih poželjnih i projektiranih do onih koje su predstavljale sigurnosnu prijetnju (Tatalović i Malnar, 2015). Ključnu ulogu u pokretanju najstarijih migracija imala je ekologija, točnije mijene ledenih i međuledenih doba, račvanje hominidnih vrsta te učinci slučajnosti. Nije, međutim, slučajno da se *Homo Erectus*

pokrenuo iz Afrike i naselio klimatski pogodna područja. Štoviše, da današnja vrsta ljudi nije doživjela nagli populacijski slom i gotovo izumrla prije 100 000 godina, ona nikada ne bi krenula u "afrički izlazak" te bi se po prostranstvima Euroazije i Amerike možda i dalje kretala golema krda mamuta i dlakavih nosoroga (prema Heršak, 2005). Mitološki zapisi o migracijama bogova pojavljuju se već u prvim pisanim izvorima. Tako je prema staroj sumerskoj tradiciji božica Inanna obilazila razne zemlje, silazila u podzemlja i doživljavala razne zgode s ljudima. Prema Starom zavjetu Bog Izraela je selio sa svojim narodom između Eufrata i Egipta. Ozris, Heraklo, Orfej i starozavjetni Abraham su također zabilježeni kao oni koji su obilazili strane krajeve ili u njih trajno otputovali (Heršak, 2005). Protekom vremena sve veći utjecaj na selidbe imala je etničnost. Snažna veza između etničnosti i migracija vidljiva je na primjeru starovjekovnih deportacija, kolonizacije i pojavi ropstva (Heršak, 2005). Obrazac prisilne deportacije najranije je došao do izražaja u asirskoj povijesti kada se stanovništvo preseljavalo s ciljem uklanjanja demografske i ekonomske pustoši koju su sami stvorili u osvojenim zemljama (Jacobson 1989^b: 42; prema Heršak, 2005). Vjerojatno najpoznatiji slučaj deportacije u starom vijeku je babilonsko sužanjstvo Židova. Haldejac Nebukadnezar II. je 597. godine nakon kraće opsade Jeruzalema zaposjeo grad i u Babiloniju odveo 10 000 Židova zajedno s kraljem, plemstvom i 7000 "sposobnih ljudi" koje su činili ratnici, izučeni kovači i bravari (Kr II 24, 10-17; prema Heršak, 2005). Kolonizacija, prema Heršaku (2005), predstavlja oblik integralne migracije koji podrazumijeva preseljenje sjedilačke populacije. Govoreći o kolonizaciji, važno je naglasiti kako je ovdje dobrovoljna motivacija u pravilu, no ne i uvijek, jače izražena u odnosu na prisilnu deportaciju. Kolonije su najčešće nicali zbog potrebe za podjelom rada, ratnih opasnosti ili "izvoza demografskog viška" (Heršak, 2005). Usložnjavanje društva dovelo je do porasta broja djelatnosti u kojima su se imućniji slojevi koristili robovskim radom. Primjerice, Rimljani su u završnici Trećeg punskog rata (146. pr.n.e.) razorili Kartagu i u ropstvo odveli oko 50 000 preživjelih (Dudley, 1985:80; Heichelheim, Yeo i Ward, 1984: 121, 129; Maškin 1987: 159; Egrov 1989^a: 450, Egrov 1989^b: 239; svi prema Heršak, 2005). Nadalje, potražnja za robovima postala je jednim od značajnih motiva ratne agresije Rima. Smatra se da je Cezar za vrijeme Galskih ratova (58-50 pr.n.e.) u ropstvo odveo i do milijun ljudi (Finley 1987: 70; Le Glay 1989: 121; prema Heršak, 2005). Westerman (1955: 96; prema Heršak, 2005) navodi kako su prema rimskom zakonu prilikom prodaje robova prodavači bili dužni naglasiti etničku pripadnost pojedinog roba. Tako su pojedini narodi bili na cijeni za pojedine poslove, primjerice Grci su bili izrazito traženi kao kućna posluga. Čak je i Varon (37; prema Heršak, 2005), koji se zalagao za blago postupanje prema robovima, u svome djelu *Seoski poslovi* naglašavao da držanje robova iste etničnosti dovodi do "svađa" te je preporučao

vlasnicima da ne drže prevelike skupine robova iz iste "nacije". Ni pojedinačne migracije tada nisu bile strane. Osim preseljenih žena koje su po običaju otimane iz tuđih plemena, i ranije spomenutih robova, pojavljivale su se i druge vrste pojedinačnih migranata, između kojih se ističu lutajući obrtnici, trgovci, pustolovi, izbjeglice i odmetnici (Heršak, 2005).

U usporedbi s drugim kontinentima, stanovnici Europe ostali su zabilježeni kao oni koji su najviše selili (Stalker, 2002; prema Zlatković Winter, 2004). Emmer i Luccasen (2012) navode da je promatrajući međukontinentalne migracije vidljivo da Europljani čine veliki udio u ukupnom broju migranata, no europske zemlje su češće zemlje porijekla, a rjeđe odredišne zemlja migranata. Od 1500. godine nadalje preko 65 000 000 Europljana napustilo je Europu. Do Prvog svjetskog rata mali je broj Amerindijanaca, Afrikanaca i Azijata doselilo u Europu, a objašnjenje leži u nedostatku novca te strogim imigracijskim ograničenjima. Za Europljane novac nije predstavljao toliko ograničenje, iako do 1850. godine nije bilo masovnijih međukontinentalnih migracija. Ponekad su Amerindijanski, Afrikanaci ili Azijski diplomati posjećivali Europu o vlastitom trošku, dok su preostali većinom pristizali kao robovi. Primjerice, veliki broj robova kojima se trgovalo u crnomorskim lukama završili su kao kućni robovi u talijanskim gradovima poput Genove ili Venecije. Nakon što je Turska zatvorila rute kojima se trgovalo robovima, smanjila se potražnja za robovima s Istoka, a porasla je potražnja za onima iz Afrike. Primjerice, 1550. godine oko 10% ukupnog stanovništva Lisabona (10 000 ljudi) činili su afrički robovi. Veliki broj takvih robova bio je prisiljen raditi na plantažama južne Španjolske i Portugala. Model plantaža s crnim robovima i bijelom upravom proširio se na novoosvojene otoke u Atlantskom oceanu (Kanarski otoci, Madeira i São Tomé), a nakon toga i na dijelove Amerike. Tako je Afrika postala najveći svjetski međukontinentalni "izvoznik" migranata od kojih je većina prisilno preseljena. Sredinom 18. stoljeća u Londonu je boravilo oko 15 000 robova s područja Afrike. Krajem 18. stoljeća prekinut je uvoz robova iz Afrike te je na područje Europe pristizao vrlo mali broj neeuropskih migranata, no već je sljedeće stoljeće obilježeno značajno povećanim brojem emigracija Europljana.

Sjedinjene Američke Države su se tijekom 19. i 20. stoljeća suočile s masovnim "valovima" imigracija. U razdoblju između 1900. i 1910. godine u državu je ušlo preko 9 milijuna migranata što je u tadašnje vrijeme predstavljalo veliki demografski šok s obzirom na to da su Sjedinjene Američke Države ukupno brojile samo 76 milijuna stanovnika. Sve su više pristizali migranti s područja Južne i Istočne Europe koje se percipiralo inferiornijima u odnosu na one koji su prethodnih godina većinom pristizali iz Sjeverne Europe (Moehling i Morrison Piehl, 2009).

Krajem Drugog svjetskog rata u Zapadnu Europu ušlo je oko petnaest milijuna ljudi što je dosad najveći migracijski pokret u povijesti. Iako se veliki dio migranata vratio u zemlju porijekla, većina je odlučila ostati (Stalker, 2002; prema Zlatković Winter, 2004).

Krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina istog stoljeća česte su bile i prekomorske migracije u kojima je Europu napustilo tri milijuna ljudi, no istovremeno je doselio velik broj stanovnika Indije, Alžira, Angole i Mozambika, bivših kolonija Velike Britanije, Francuske i Nizozemske (Fassmann, Münz, 1994; prema Zlatković Winter, 2004). U poslijeratnom razdoblju u državama Zapadne Europe došlo je do manjka radne snage. Radnici su bili dobrodošli, no pod uvjetom da ne dolaze u pratnji obitelji te da je njihov boravak u zemlji privremen. Tako su stvorene imigrantske zajednice, najčešće u siromašnim područjima industrijskog dijela gradova (Zlatković Winter, 2004). Najveći broj regrutiranih stranaca 1970. godine imala je Njemačka (tri milijuna), a uslijedile su Francuska, Švicarska i Belgija. Iste godine je u Europi živjelo dvadeset milijuna imigranata (Castles, 2000; prema Zlatković Winter, 2004).

Sedamdesetih godina, posljedično međunarodnoj recesiji i energetske krizi, uvedene su restriktivne imigrantske mjere. Zaustavljen je dotok nekvalificirane radne snage, a pojačan dotok stručnjaka. Tzv. "Gastarbajterski model" zamijenjen je migracijama radi ujedinjavanja obitelji. Dotad emigracijske zemlje, Italija, Španjolska, Portugal i Grčka, postale su imigracijskim zemljama. Zapošljavale su migrante s područja Istočne Europe, Sjeverne Afrike i Azije koji su velikim dijelom dolazili bez dokumenata i spontano (Zlatković Winter, 2004).

Osamdesetih godina povećao se broj tražitelja međunarodne zaštite u zapadnoeuropskim zemljama. Između 1985. i 1991. godine broj tražitelja povećao se za više od tri puta. Od toga broja njih 245 000 (37%) bile su osobe područja bivših socijalističkih zemalja. U početku su to većinom bili migranti iz Poljske, a kasnije iz Jugoslavije, Rumunjske, Albanije i Bugarske. Dotad najveći broj podnesenih zahtjeva za međunarodnu zaštitu zabilježen je 1993. godine, točnije njih 704 000. Većina tražitelja nalazilo se u Njemačkoj, a nakon nje u Velikoj Britaniji, dok je najveći broj tražitelja dolazio s područja Kosova (IOM, 2000; prema Zlatković Winter, 2004).

Devedesetih godina izbjeglice, ratom raseljene osobe i tražitelji međunarodne zaštite predstavljali su većinu migranata. Najmnogobrojnije migracije bile su uzrokovane ratom u Jugoslaviji. U razdoblju između 1991. te 1998. godine više od milijun ljudi s područja bivše

Jugoslavije imigriralo je u Zapadnu Europu. Njemačka je prihvatila 35 000 izbjeglica iz Hrvatske te 200 000 iz Bosne i Hercegovine te je time predstavljala državu koja je prihvatila najveći broj izbjeglica (IOM, 2000: 174; SOPEMI, 2001: 22; prema Zlatković Winter, 2004). Istih godina zemlje Istočne i Srednje Europe (Poljska, Češka i Mađarska) suočile su se s radnim migracijama, kako zakonitim tako i nezakonitim, te s tražiteljima međunarodne zaštite iz država trećeg svijeta. Tako je Mađarska postala "zemlja prvog azila" ili tranzitna zemlja preko koje se dolazilo u zemlje Zapadne Europe (IOM, 2000: 171; prema Zlatković Winter, 2004). Od 1997. godine nadalje, uz postojeće imigracije azilanata, sve je više rastao broj nezakonitih migracija. Trend je bio najviše izražen na području Mediteranskih zemalja, odnosno Italije, Španjolske, Portugala i Grčke (IOM, 2000; Appleyard, 2001; prema Zlatković Winter, 2004).

2.3. Uzroci migracija

U promatranju migracija najvažnije je uočiti njihov uzrok (Jonjić, 1985). Peruško (2016) navodi kako je danas, kao i kroz povijest glavni pokretač migracija težnja za boljim životnim uvjetima, odnosno bijeg od onih loših. Ti su uvjeti vezani uz geografske, političke i ekonomske čimbenike. Migracije se prema kriteriju uzroka (motivacije) najčešće dijele na ekonomske i neekonomske (Wertheimer-Baletić, 1999: 305; prema Bara i Lajić, 2009). Lalić Novak i Kraljević (2014) prikazale su podjelu čimbenika koji utječu na donošenje odluke o migraciji na *privlačne ili pull faktore* (npr. bolja ekonomska situacija u zemlji destinaciji, više radnih prilika, viša plaća itd.) i *potisne ili push faktore* (npr. nemogućnost pronalazjenja posla u zemlji boravka, ratovi, proganjanje itd.). Iste autorice navode kako ekonomski čimbenici najčešće, no ne i uvijek potiču zakonite migracije. S druge strane, društveni i prirodni čimbenici poput ratova, progonstva ili prirodnih nepogoda češće potiču prisilne migracije. Na donošenje odluke o migraciji mogu utjecati i neki drugi čimbenici poput, primjerice postojanja srodnika ili pripadnika iste društvene skupine u zemlji destinaciji, poznavanje jezika i sl. Jonjić (1985) navodi i neke od mogućih uzroka na individualnoj razini pojedinca, točnije navodi nezadovoljstvo, nemogućnost napredovanja i aspiracije. Jonjić (1983; prema Jonjić 1985) smatra kako cilj, koji osoba želi postići migracijom u drugu sredinu, može tijekom migracije lako biti nadopunjen ili zamijenjen drugim ciljem ili ciljevima. U takvom slučaju govori se o *supstituciji i sumiranju ciljeva*.

2.4. Podjela migracija

Unutar fenomena migracija razlikuju se *imigracije*, odnosno dolazak i nastanjivanje u zemlji destinaciji (odredištu) te *emigracije*, odnosno odlazak iz zemlje porijekla s ciljem nastanjivanja u drugoj (Lalić Novak i Kraljević, 2014). Bara i Lajić (2009) ukazuju na postojanje brojnih pokušaja tipologizacije migracija. Kao jednu od najčešće citiranih navode tipologiju Petersena (1969: 289, 293; prema Bara i Lajić, 2009) koji migracije dijeli na primitivne, prisilne, iznuđene, slobodne i masovne, a naglašavaju kako prisilne i iznuđene migracije sadrže element prisile te visoki stupanj selektivnosti stanovništva u odnosu na njihovu etničku pripadnost. Svaki od navedenih tipova dijeli se na dvije potklase: *inovacijske migracije* u kojem slučaju je cilj migracije poboljšanje životnih uvjeta te *konzervativne migracije* čija je svrha zadržati postojeću kvalitetu života. Govoreći o tipologiji migracija, Lalić Novak i Kraljević (2014) prema kriteriju motivacije razlikuju *ekonomske i neekonomske* migracije (obiteljske, obrazovne ili sl.), prema kriteriju legalnosti razlikuju *legalne (zakonite) i ilegalne (neregularne)*, te prema kriteriju dobrovoljnosti razlikuju *dobrovoljne* (osobni razlozi koji ne uključuju element prisile) i *prisilne* migracije (neosobni razlozi uz koje postoji element prisile). Slično navode i Bara i Lajić (2009), no oni spominju još i kriterij organiziranosti koji podrazumijeva *organizirane i neorganizirane* migracije te kriterij administrativnih granica koji podrazumijeva *unutarnje i vanjske* migracije. Pojedini tipovi migracija međusobno su povezani te se nerijetko i preklapaju. Primjerice, migracije prema kriteriju voljnosti (dobrovoljnosti) vrlo se često isprepliću s ekonomskim i neekonomskim motivima (Wertheimer-Baletić, 1999: 305; prema Bara i Lajić, 2009).

Prema Nikač i Božić (2016) nezakonite se migracije u odnosu na način izvršenja mogu podijeliti na neorganizirane, poluorganizirane i organizirane. Dok neorganizirane čine samoinicijativne migracije pojedinaca ili manjih grupa, poluorganizirane su okarakterizirane manjim stupnjem organizacije, no i dalje ih ne vode organizirane kriminalne skupine. Organizirane nezakonite migracije autori predstavljaju najopasnijima. One su vođene od strane organiziranih kriminalnih skupina, a karakterizira ih organizirani pristup regrutaciji, transportu i prihvatu migranata pa se ovdje može govoriti o krijumčarenju.

2.5. Zakonska ograničenja migracija na području Europske unije

Kako bi Europska unija zaštitila svoju unutrašnjost, stvorila je sustav vanjskih granica (Mađarević, 2015). Prostor unutar tih granica naziva se schengenski prostor, a utemeljen je Schengenskim sporazumom 1985. godine (Grga, 2014). Prema Mađarević (2015), Schengen omogućava neometanu implementaciju četiriju sloboda, konkretnije slobode kretanja robe, kapitala, ljudi i usluga, no ne primjenjuje na područje cijele EU. Podaci Europskog parlamenta (prema Milt, 2017), govore kako se u schengenskom prostoru trenutno nalazi 26 punopravnih članica od čega su 22 države članice EU te uz njih Norveška, Island, Švicarska i Lihtenštajn koje nose status pridruženih članica. Mađarević (2015) navodi da Republika Hrvatska, zbog toga što još uvijek nije postigla propisane sigurnosne standarde nije dio schengenskog prostora. Među državama članicama EU koje nisu dio schengenskog prostora nalaze se još i Bugarska, Cipar, Irska, Rumunjska te Ujedinjeno Kraljevstvo (Europska komisija, 2015). Biti dio schengenskog prostora podrazumijeva izostanak granične kontrole na unutarnjim granicama država te provođenje usklađene kontrole na vanjskim granicama (granica između države potpisnice Sporazuma i države koja isti nije potpisala) što državljanima zemalja potpisnica omogućava slobodno putovanje unutar schengenskog prostora. Graničnu kontrolu prolaze jedino pri prelasku vanjske granice. Važno je napomenuti kako svi građani EU, neovisno o tome je li njihova država potpisnica Sporazuma ili ne, imaju pravo slobodnog kretanja unutar navedenog prostora. Kako bi EU omogućila sigurnost unutar schengenskog prostora, pojačana je međudržavna policijska suradnja, osnovani su zajednički policijski centri te se koristi Schengenski informacijski sustav (SIS) (Europska komisija, 2015). SIS omogućava unošenje podataka i upozorenja o traženim ili nestalim osobama, imovini te bilježi zabranu ulaska. Baza podataka je dostupna svim policijskim službenicima, službenicima zaduženima za provedbu zakona i svima onima kojima su podaci iz baze potrebni za obavljanje njihove dužnosti (Milt, 2017). EU trenutno razvija program pod nazivom "Pametne granice" koji bi se primjenjivao na vanjskoj granici i trebao bi poboljšati granične kontrole i tako suzbijati nezakonite migracije (Europska komisija, 2015).

Pristizanjem velikog broja migranata, osobito tijekom rujna 2015. godine, granice schengenskog prostora bile su ugrožene te su prvi puta u povijesti u velikom opsegu uvedene privremene provjere na granicama. Teroristički napadi ukazali su na teškoće u razotkrivanju terorista koji uspješno ulaze i kreću se teritorijem EU. Na taj način Europska Komisija prisiljena je na donošenje novih mjera koje bi jačale sigurnosne provjere prilikom ulaska u schengenski

prostor i poboljšale upravljanje vanjskim granicama Unije (Marzocchi, 2017). Šegović (2011) naglašava kako je u cilju sprečavanja nezakonitih migracija u EU, uz pooštavanje nadzora na vanjskim granicama, nužno ostvariti i intenzivniju suradnju s državama porijekla imigranata i tranzitnim zemljama kako bi se pravovremeno razotkrili organizatori krijumčarenja ljudi kao i oni koji zapošljavaju nezakonite migrante. Slijedom toga, sve nove članice EU, ali i države koje se pripremaju za ulazak, dužne su donijeti i uskladiti pravne propise usklađene s europskim pravnim režimom. Navedeni propisi reguliraju pitanja boravka i rada stranaca te pojedine kvote.

2.6. Zakonska ograničenja migracija na području Republike Hrvatske

Govoreći o zakonskom okviru migracija u Republici Hrvatskoj važno je ponovno se osvrnuti na ranije navedenu definiciju nezakonitih migranata koja govori kako se radi o osobama koje su na nezakonit način ušle i/ili na nezakonit način borave na teritoriju neke zemlje. Ako se nezakonitim migrantom smatra svaka osoba koja je na nezakonit način ušla na teritorij neke zemlje, što je u skladu s ranije navedenom definicijom Futo, Jandl i Karsakove (2005), kategorija obuhvaća više različitih tipova migranata. No, važno je imati na umu činjenicu da samim time što je netko na nezakonit način ušao na teritorij zemlje ne znači nužno i da u budućnosti u njoj nezakonito boravi. Kako bi se osiguralo razumijevanje razlika između navedenih skupina, u tekstu koji slijedi prikazane su najznačajnije odredbe nadležnih zakona, a to su Zakon o strancima (NN 130/11, 74/13, 69/17, 46/18), Zakon o privremenoj i međunarodnoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) te Zakon o nadzoru državne granice (NN 83/13, 27/16).

Zakon o strancima propisuje uvjete ulaska, kretanja, boravka i rada državljana trećih zemalja i državljana država članica Europskog gospodarskog prostora, članova njihovih obitelji te uvjete rada i prava upućenih radnika u Republici Hrvatskoj. Zakon o nadzoru državne granice određuje nadležna tijela za provedbu pravila o kretanju osoba preko granica te se njime utvrđuju prekršajne odredbe za ona ponašanja kojima se povređuju pripadajuće odredbe. Zakon o privremenoj i međunarodnoj zaštiti propisuje načela, uvjete i postupak odobrenja međunarodne zaštite, status, prava i obveze tražitelja i onih kojima je zaštita već odobrena te postupak poništenja i prestanak međunarodne i privremene zaštite.

Kako bi se razumjele odredbe Zakona o strancima vezane uz neispunjavanje uvjeta za ulazak na teritorij zemlje, nezakonit ulazak i nezakonit boravak korisno je poznavati neke od ključnih

odredbi Zakona o nadzoru državne granice, a osobito one koje se odnose na prelazak državne granice, granični prijelaz i graničnu kontrolu. Članak 8. navedenog Zakona prelazak državne granice definira kao svako kretanje ljudi preko državne granice. Članak 12. područje graničnog prijelaza definira kao područje od posebnog sigurnosnog značaja. Nadalje, članak 15. navodi kako je na području graničnog prijelaza dozvoljeno kretanje i zadržavanje samo onim osobama koje namjeravaju prijeći granicu ili su istu već prešle te se zadržavaju zbog granične kontrole. Granična kontrola obavlja se na području graničnog prijelaza, a može se obavljati i izvan prijelaza (u vlakovima, zrakoplovima i plovilima) ili na području druge države, sukladno međunarodnom instrumentu. Navedeno je propisano člankom 25., dok već sljedeći članak navodi kako je osoba koja namjerava prijeći ili je prešla graničnu crtu dužna dati na uvid propisane isprave, podvrgnuti se graničnoj kontroli te ne smije napustiti područje graničnog prijelaza prije nego što je obavljena kontrola.

Poslovi granične kontrole navedeni su u članku 27., a obuhvaćaju: kontrolu osoba, kontrolu stvari (koje osoba ima sa sobom ili u prijevoznom sredstvu) te kontrolu prijevoznog sredstva (unutarnji i vanjski vizualni pregled te provjera u zbirkama podataka). Značajno je spomenuti i povrede državne granice, odnosno granične incidente i druge nezakonite radnje koje ugrožavaju nepovredivost državne granice što je definirano člankom 35.

Prema članku 35., mjere i radnje koje se poduzimaju radi sprečavanja i otkrivanja nezakonitog ulaska, boravka i prekograničnog kriminala obavljaju službenici granične policije, a radi učinkovite kontrole državne granice, u svrhu olakšavanja slobodnog kretanja preko granice uz omogućavanje bolje kontrole, zaštite granice od prekograničnog kriminala i nezakonitih migracija osnovan je Nacionalni informacijski sustav za upravljanje državnom granicom (UDG) koji je sastavni dio informacijskog sustava Ministarstva što je definirano člankom 40. Pravilnik o sadržaju i korisnicima Nacionalnog informacijskog sustava za upravljanje državnom granicom navodi kako pravo korištenja NISUDG imaju policijski službenici granične policije, a mogu ga imati i ostali policijski službenici Ministarstva unutarnjih poslova. Isti pravilnik navodi kako se u NISUDG između ostaloga bilježe osobe nad kojima je provedena granična kontrola, osobe koje su počinile povredu državne granice, krijumčarenje osoba ili robe preko državne granice, deportirane osobe, osobe zatečene u nezakonitom prelasku državne granice, krivotvorene isprave, korištenje tuđim ispravama, podaci o tražiteljima međunarodne zaštite, azilantima, strancima pod privremenom zaštitom, strancima pod supsidijarnom zaštitom, podaci o osobama kojima je po bilo kojem osnovu

oduzeta sloboda, podaci o osobama za koje postoji sumnja da su počinile kaznena djela, prijestupe ili prekršaje itd.

Ulaskom državljanina treće zemlje u Republiku Hrvatsku podrazumijeva se prelazak državne granice što govori članak 39. Zakona o strancima. Govoreći o neispunjavanju uvjeta za ulazak, isti Zakon u članku 38. navodi kako se državljaninu treće zemlje koji *ne ispunjava uvjete za ulazak* koji su propisani Zakonikom o schengenskim granicama odbija ulazak u Republiku Hrvatsku, a ako odlazak državljanina treće zemlje s graničnog prijelaza u treću zemlju nije moguć ni nakon osam dana od dana dolaska na prijelaz, primjenjuju se mjere za osiguranje povratka. Mjere za osiguranje povratka, prema članku 100., primjenjuju se prema državljanima trećih zemalja koji nemaju pravo na slobodu kretanja u skladu s pravom EU, osim ako nije drugačije propisano. Mjere za osiguranje povratka su:

- ograničenje slobode kretanja (u smislu članaka 130. i 131.)
- rok za dragovoljni odlazak (u smislu članka 103.)
- zabrana ulaska i boravka (u smislu članka 111.)
- obaveze državljanina treće zemlje u postupku povratka (članak 132., stavak 1.)
- prisilno udaljenje (u smislu članka 122.)
- druge mjere propisane ovim Zakonom kojima je svrha odlazak državljanina trećih zemalja u treću zemlju

U svrhu ograničavanja slobode kretanja radi osiguravanja prisilnog udaljenja i povratka, državljanina treće zemlje može se smjestiti u prihvatni centar za strance na najkraće vrijeme koje je potrebno za prisilno udaljenje, što je definirano člankom 131.

Smještaj Djece bez pratnje

Prema Protokolu o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima (Vlada RH, 2013), dijete bez pratnje je osoba mlađa od 18 godina koja nije državljanin naše zemlje te se nalazi izvan svoje zemlje porijekla ili prebivališta bez pratnje roditelja, skrbnika ili druge osobe kojoj je na pravno valjani način povjereno od strane zakonskog zastupnika, a u Republici Hrvatskoj boravi nezakonito ili kao tražitelj međunarodne zaštite. Maloljetni državljani bez pratnje u pravilu se smještavaju u objekte ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Smještaj maloljetnika bez pratnje ili u pratnji članova njegove obitelji u prihvatni centar dozvoljen je isključivo kada prisilno udaljenje nije moguće

osigurati na drugi način te je dozvoljen na najkraće potrebno vrijeme što je definirano člankom 138.b. Maloprije navedeni protokol navodi i kako dijete bez pratnje, strani državljanin koje nije izrazilo namjeru za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu može biti vraćeno u zemlju porijekla, zemlju tranzita na temelju sporazuma o vraćanju ili u treću zemlju radi spajanja s obitelji ili osobom koja ima pravno valjano jamstvo da može preuzeti skrb o djetetu što je sukladno odredbama Zakona o strancima. Ako izražava namjeru za podnošenjem zahtjeva postupa se sukladno odredbama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Dijete bez pratnje može se smjestiti u domove za odgoj djece i mladeži, prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite, prihvatni centar za strance ministarstva nadležnog za unutarnje poslove ili u drugi odgovarajući smještaj. U prihvatni centar smješta se ako je stručni radnik Centra za socijalnu skrb procijenio da je to u djetetovu najboljem interesu te da su uvjeti smještaja primjereni njegovoj dobi. Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi dijete bez pratnje smješta se u najbliži dom socijalne skrbi. U slučaju da dijete nije navršilo 14 godina, smješta se u dom za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi dok se dijete iznad 14 godina smješta u dom za odgoj djece i mladeži. Izvještaj o detenciji i pritvaranju stranaca u Republici Hrvatskoj (2016) navodi kako Centar za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave ima najviše iskustva u radu s konkretnom skupinom.

Prema članku 133., Zakona o strancima, državljanina treće zemlje kod kojeg postoji rizik od izbjegavanja obveze napuštanja EGP-a, odnosno Republike Hrvatske također se može smjestiti u prihvatni centar u trajanju do 6. mjeseci. Smatra se da kod državljanina treće zemlje postoji takav rizik ako:

- odbija dati osobne i druge podatke ili dokumente ili je dao lažne podatke
- koristi krivotvorene ili tuđe isprave
- odbacio je ili uništio ispravu o identitetu
- odbio je dati otiske prstiju
- silom je ili prijevaram onemogućio prepratu u svrhu prisilnog udaljenja u zemlju u koju ga se prisilno udaljava
- ne pridržava se obaveza iz članka 132. stavka 1. ovog Zakona
- ušao je u EGP, odnosno Republiku Hrvatsku prije isteka zabrane ulaska i boravka
- boravio je u drugoj članici EGP-a iz koje je nezakonito ušao u Republiku Hrvatsku izravno ili tranzitom kroz treću zemlju (nedopušteno sekundarno kretanje)

Rješenje o smještaju u prihvatni centar donosi Ministarstvo unutarnjih poslova putem nadležne policijske uprave, odnosno policijske postaje što je definirano člankom 135. Nadalje, člankom 136. definirano je kako su policijski službenici u postupku prisilnog udaljenja ili smještaja u prihvatni centar ovlašteni bez sudskog naloga izvršiti pretragu državljanina treće zemlje i njihovih predmeta u svrhu pronalaska i oduzimanja sredstava pogodnih za napad, samoozljeđivanje ili bijeg. Također im se bez njihove privole mogu uzeti otisci prstiju, karakteristike šarenice oka te ih se može fotografirati. Ako se u postupku donošenja odluke u vezi s povratkom sumnja u starosnu dob maloljetnika bez pratnje, pristupa se postupku procjene dobi. Člankom 137. definirano je kako državljani treće zemlje bez odobrenja ne smiju napuštati centar. Prema članku 138. državljaninu treće zemlje može se odrediti stroži policijski nadzor koji obuhvaća ograničenje slobode kretanja i to u trajanju od najdulje 7 dana ako:

- bez odobrenja napusti centar ili ako postoji sumnja da će pokušati napustiti centar
- fizički napadne druge državljane trećih zemalja, ovlaštene službenike ili ostale zaposlenike
- pokuša samoozljeđivanje
- nedolično se ponaša, grubo vrijeđa i omalovažava druge državljane trećih zemalja, ovlaštene službenike ili ostale zaposlenike po bilo kojoj osnovi
- priprema ili izrađuje predmete za napad, samoozljeđivanje ili za bijeg iz centra
- bavi se pripremanjem opojnih tvari i sredstava u centru
- namjerno počinjuje oštećenje tehničke i druge opreme u centru
- namjerno ometa rad tehničke opreme koja je postavljena u prostorije radi osiguravanja fizičke i tehničke zaštite
- uporno odbija zapovijedi policijskih službenika i ne poštuje važeće pravne propise
- na drugi način grubo krši odredbe pravila boravka u centru

Članak 39. u svojem stavku 2. definira nezakonit ulazak, odnosno govori da se *nezakonitim ulaskom* u Republiku Hrvatsku smatra ako državljanin treće zemlje:

- prijeđe granicu izvan mjesta ili vremena određenog za prelazak državne granice
- izbjegne graničnu kontrolu
- uđe prije isteka zabrane ulaska i boravka u Republici Hrvatskoj, odnosno u EGP-u
- uđe na temelju tuđe ili krivotvorene putne isprave ili druge isprave koja služi za prelazak državne granice, odnosno vize ili odobrenja boravka

Pomaganje ili sam pokušaj pomaganja državljaninu treće zemlje u nezakonitom prelasku granice, u tranzitu preko državnog područja ako je ušao nezakonito te u nezakonitom boravku također su zabranjeni što je definirano člankom 43., stavak 1. Izuzetak predstavljaju, primjerice pomaganje radi spašavanja života i pružanja humanitarne pomoći sukladno posebnim propisima pri čemu ne postoji namjera sprečavanja ili odgađanja poduzimanja mjera za osiguranje povratka.

Boravak državljanina treće zemlje u Republici Hrvatskoj može biti kratkotrajan, privremen ili stalan što govori članak 44. U nastavku govori kako je kratkotrajni boravak¹ definiran čl. 6. Zakonika o schengenskim granicama, no naglašava kako se državljaninom treće zemlje na kratkotrajnim boravkom ne smatra osoba koja je nezakonito ušla u Republiku Hrvatsku, nema vizu ili je ona nevažeća (ako je potrebna), u prethodnih je 180 dana zakonito ili nezakonito boravila u zemlji dulje od 90 dana, vraćena je u Republiku Hrvatsku na temelju readmisijskog ugovora, izručena je na temelju međunarodnog ugovora o izručenju, dovedena je radi provođenja kaznenog ili prekršajnog postupka, a nema dozvolu ulaska ili ako ima zabranu ulaska i boravka. Privremeni boravak, prema članku 47., odobrava se u različite svrhe među kojima je ovdje značajno spomenuti privremeni boravak iz humanitarnog razloga. Prema članku 65., st. 1. istog zakona navodi se kako privremeni boravak iz humanitarnih razloga može biti odobren, primjerice iz ozbiljnih razloga humanitarne prirode, maloljetniku koji je napušten, ili je žrtva organiziranog kriminala, ili je iz drugog razloga ostao bez roditeljske zaštite, skrbništva ili pratnje itd. Dugotrajni boravak stječe se na temelju pet godina zakonitog boravka, osiguranih sredstava za uzdržavanje i zdravstvenog osiguranja u našoj zemlji ili drugoj članici EGP-a što je definirano člankom 2.

Prema članku 102., *nezakonitim boravkom* smatra se boravak državljanina treće zemlje koji:

- nije na kratkotrajnom boravku
- nema valjano odobrenje za privremeni ili stalni boravak
- nema pravo za zakoniti boravak sukladno posebnom propisu kojim se propisuje međunarodna i privremena zaštita
- nije državljanin treće zemlje iz članka 48. stavka 4., članka 53. stavka 2. i članka 94. stavka 1. istog Zakona

¹ Kratkotrajni boravak stranca odnosi se na boravak u trajanju do 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana na temelju vize ili bez nje (<http://stari.mup.hr/47.aspx>)

- kreće se izvan područja na kojem mu je ograničeno kretanje temeljem bilateralnog međunarodnog ugovora
- nije obuhvaćen programom mobilnosti iz članka 63. stavka 5. ili članka 64. stavka 3. i 12. ovog Zakona

Državljanin treće zemlje koji zadovoljava navedene uvjete dužan je bez odgađanja napustiti Republiku Hrvatsku. Državljanin kojemu je izdano rješenje o povratku dužan je napustiti EGP u određenom roku, prijaviti se na graničnom prijelazu prilikom napuštanja Republike Hrvatske ili konzularnom uredu Republike Hrvatske nakon napuštanja EGP-a što je definirano istim člankom. Prema članku 109., stavak 2., državljanina treće zemlje može se protjerati zbog nezakonitog boravka, prelaska ili pokušaja prelaska granice, dok ga se prema članku 108. može protjerati zbog društvene opasnosti ako:

- pomaže u nezakonitom ulasku, tranzitu ili boravku
- iz koristi sklopi brak
- prekrši propise o zapošljavanju i radu državljanina trećih zemalja, sprečavanju nereda na športskim natjecanjima, javnom redu i miru, oružju, zlouporabi opojnih droga ili carinskim ili drugim poreznim davanjima
- počinu kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaj s elementima nasilja
- ponavlja činjenje prekršaja

Prema istom članku državljanina treće zemlje će se protjerati ako:

- je zbog kaznenog djela počinjenog s namjerom pravomoćno osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju duljem od jedne godine
- je zbog kaznenog djela počinjenog s namjerom u razdoblju od pet godina više puta pravomoćno osuđivan na kaznu zatvora u ukupnom trajanju od najmanje tri godine
- je zbog kaznenog djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom osuđen na bezuvjetnu kaznu zatvora
- predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost

Prekršajne odredbe Zakona o nadzoru državne granice u članku 42. govore kako će kaznom zatvora u trajanju do 30 dana ili novčanom kaznom u iznosu od 2 000 do 10 000 kuna kazniti svaka fizička osoba koja:

- prijeđe ili pokuša prijeći državnu granicu izvan graničnog prijelaza ili preko istoga izvan radnog vremena
- izbjegne graničnu kontrolu ili napusti područje graničnog prijelaza dok granična kontrola još nije obavljena

Prekršajne odredbe istog Zakona u članku 43. govore kako će se novčanom kaznom u iznosu od 1 000 do 5 000 kuna kazniti fizička osoba koja između ostaloga:

- pri graničnoj kontroli ne preda na uvid isprave propisane za prelazak državne granice
- ne pojasni sve okolnosti vezane za prelazak državne granice ili ne postupa po upozorenjima i naredbama nadležnih službenika

Državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja je nezakonito ušla u Republiku Hrvatsku, a došla je izravno s područja na kojem je proganjana ili je izložena ozbiljnoj nepravdi, ne kažnjava se zbog nezakonitog ulaska ili boravka ako bez odgode izražava svoju namjeru te opravdava razloge svojeg nezakonitog ulaska i boravka što govori Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (NN 70/15, 127/17) u svom članku 8. Prema istom Zakonu tražitelji međunarodne zaštite, odnosno državljani trećih zemalja ili osobe bez državljanstva su osobe koje su izrazile namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu (azil i supsidijarna zaštita), a namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu usmeno ili pismeno izražena volja državljanina treće zemlje ili osobe bez državljanstva za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu što je propisano člankom 4. Namjera se može izraziti prilikom obavljanja granične kontrole na graničnom prijelazu što je definirano člankom 33. navedenog Zakona. Već sljedeći članak istog Zakona govori kako se zahtjev za međunarodnom zaštitom podnosi Prihvatalištu za tražitelje međunarodne zaštite usmeno na zapisnik čime započinje postupak odobrenja međunarodne zaštite. Jedno od osnovnih prava tražitelja međunarodne zaštite jest pravo na boravak i slobodu kretanja u Republici Hrvatskoj što je definirano člankom 52. istog Zakona. Tražitelj ima pravo na boravak od dana izražene namjere do izvršnosti odluke o zahtjevu što govori članak 53. Iz navedenog je vidljivo da su upravo tražitelji međunarodne i privremene zaštite, a i oni kojima je ista naknadno odobrena zapravo migranti koji su

nezakonito ušli na teritorij zemlje, no u njoj naknadno zakonito borave do razrješenja njihova statusa, a neki i dulje.

Prema spomenutom Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti postupak odobrenja međunarodne zaštite može biti obustavljen, a obustavlja se ako tražitelj odustane od zahtjeva, odnosno ako se ne pojavi u Prihvatištu za tražitelje međunarodne zaštite ili izbjegava podnošenje zahtjeva te navedeno ne opravdava u roku, ako se ne odaziva pozivu na saslušanje i ne opravdava izostanak u roku, ako napusti boravište na dulje od dva dana bez potrebne suglasnosti ili ako odustane od zahtjeva. Nadležno ministarstvo donosi odluku o osnovanosti zahtjeva kojom može odbiti zahtjev ako tražitelj ne ispunjava uvjete za priznavanje međunarodne zaštite ili ako su ispunjeni uvjeti za isključenje iste. Uvjeti za isključenje propisani su člancima 30. i 31., ovisno o tome radi li se o azilu ili supsidijarnoj zaštiti. Između ostaloga navodi se kako se azil ne priznaje ako postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da je osoba počinila, poticala ili na drugi način sudjelovala u izvršenju zločina protiv mira, ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti, teškog nepolitičkog kaznenog djela izvan i prije dolaska u Republiku Hrvatsku. Supsidijarna zaštita ne priznaje se tražitelju za kojeg postoje ozbiljni razlozi na temelju kojih se smatra da je počinio, poticao ili na drugi način sudjelovao u izvršenju, između ostaloga zločina protiv mira, ratnog zločina ili zločina protiv čovječnosti, ili teškog kaznenog djela te ako predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost ili javni poredak zemlje.

3. SUVREMENA MIGRANTSKA KRIZA U EU

Nezakoniti ulasci u Europu preko Mediterana značajan su fenomen još od 80-ih godina prošlog stoljeća kada su uvedene vize za strance, no tada se broj takvih ulazaka kretao oko 10000 godišnje te do 2013. godine nije bilo značajnijih promjena. Već 2014. godine govorilo se o broju od 200 000 nezakonitih ulazaka, dok je u razdoblju 2015. godine u Europu bez vize ušlo oko milijun ljudi (Fargues, 2016). Od ukupnog broja prelazaka, zabilježeno je 26 115 smrtnih slučajeva što Mediteran čini najsmrtonosnijom migrantskom rutom na svijetu (Fargues, 2016). U isto je vrijeme svijet počeo pričati o tzv. europskoj migrantskoj krizi.

Pregledom stručne znanstvene literature nije pronađena konkretna definicija sintagme *migrantska kriza* iako je autori u mnogobrojnim radovima spominju (primjerice Fargues, 2016; Tamagno, 2016; Metcalfe-Hough, 2015; Upadhyay, 2016). Literatura uz migrantsku krizu raspoznaje još i *izbjegličku krizu* (primjerice, Mađarević, 2015; Roberts, Murphy i McKee, 2016) te *izbjegličko-migrantsku* krizu o kojoj govori Esterajher (2015). Definicije potonje navedenih kriza također nisu pronađene. Iako se u kontekstu ovog rada spominje migrantska kriza, u nastavku će se prikazati razlika između navedenih kriza kako bi se osiguralo bolje razumijevanje. Sama riječ "kriza" grčkog je porijekla i označava "izbor, odluku, preokret, opasnost, razlučivanje, odlučivanje" (Ivanović, 2014: 10). Prema Ivanović (2014), riječ kriza često se koristi kako bi se imenovala neka nestabilna situacija u društvu koja je uzrokovana društvenim, političkim ili ekonomskim poslovima. Ista autorica navodi kako je krizna situacija poremećaj u društvenom životu iz kojeg je izlazak najčešće vrlo težak i dugotrajan te kako krize nastupaju kada se vrijednosti ili sustavi neke zajednice nađu pod prijetnjom, a intenzitet krize ovisi o stupnju ugroženosti vrijednosti. Važno je imati na umu i ranije navedene definicije migranata i izbjeglica, odnosno činjenicu da je pojam migranata mnogo širi od pojma izbjeglica. Odnosno, svaki/a izbjeglica jest migrant, no svaki migrant nije ujedno i izbjeglica. Stoga se može zaključiti kako je i *migrantska kriza* širi pojam od *izbjegličke krize* i predstavlja stanje uzrokovano povećanim brojem ulazaka migranata koje ugrožava vrijednosti država, odnosno zajednica koje se nalaze na udaru migracija pri čemu se ne vodi računa o klasifikaciji migranata.

Migrantska kriza posljednjih godina ugrožava sigurnost Europe, no vrhunac je dosegla 2015. godine. Još uvijek ne utječe podjednako na sve zemlje (Tatalović i Malnar, 2015). Na kušnju je stavila neke od osnovnih vrijednosti Europske unije, između ostalog slobodu kretanja unutar njenog teritorija te međunarodnu zaštitu izvan njenih granica (Fargues, 2016). Slično govore i Roberts, Murphy i McKee (2016) koji navode kako je Schengenski ugovor, koji omogućava

slobodno kretanje unutar Unije doveden gotovo do ruba propasti. Granična kontrola ponovno je uspostavljena, postavljene su žičane ograde i podignuti mostovi. Isti autori ukazuju i na rizik seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja. Godišnje izvješće UNHCR-a "World at War" (2015) ističe kako je razmještaj stanovništva na globalnoj razini oko 60 milijuna i kako se radi o najvišoj brojci nakon Drugog svjetskog rata (prema Upadhyay, 2016). Pregledom recentne literature vidljivo je kako različiti autori, govoreći o broju nezakonitih ulazaka na teritorij Europe kroz posljednjih nekoliko godina spominju milijunske brojeve. Tako, primjerice Tamagno (2016) i ranije spomenuti Fargues (2016) navode kako je nezakonitim putem, samo tijekom 2015. godine pristiglo preko milijun ljudi. Temeljem navedenih podataka može se zaključiti o razmjerima i intenzitetu krize, a samim time i o dugotrajnosti njenih posljedica i vremenu potrebnom da se one razriješe. U kontekstu migrantske krize Hrvatska je imala ulogu jedne od tranzitnih zemalja kada je preko njezina teritorija u razdoblju od rujna 2015. do ožujka 2016. godine prešlo 658 068 migranata, prosječno njih 5 500 dnevno (Šabić i Borić 2016; prema Sekulić 2016). U drugoj polovici 2016. godine više nije bilo naznaka koje bi ukazivale na organizirane ulaske i nastavak migrantske krize, no izbjeglice su i dalje, ovaj puta u značajno manjim brojevima i dalje nezakonito prolazile kroz Republiku Hrvatsku.

Fargues (2016), govoreći o priljevu migranata, navodi kako se radi o migrantima koji su prema kriteriju porijekla i statusa mješoviti (izbjeglice i ekonomski migranti). U skladu s time, autor ističe postojanje dogovora među vladama prema kojem ekonomski migranti nemaju pravo zakonitog boravka, već ih je potrebno vratiti u zemlju porijekla. S druge strane, u trenutku kada migrant zatraži međunarodnu zaštitu država mu je dužna osigurati boravak sve do trenutka dok se ne utvrdi njegov ili njezin status. Ovdje se postavlja pitanje mogućnosti zlouporabe prava boravka do razrješenja statusa, odnosno namjernog davanja lažnog iskaza i verbalizacije namjere za podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu kako bi se izbjegla primjena mjera za osiguranje povratka. S obzirom na to da su države članice Europske unije potpisnice ranije spomenute Konvencije o statusu izbjeglica (1951; prema Metcalfe-Hough, 2015), imaju obvezu pružiti zaštitu ljudima koji bježe od "progona i ozbiljne štete". Tako ih Konvencija obvezuje na osiguravanje prava na rad, obrazovanja, smještaja i pravne pomoći izbjeglicama te ih štiti od kazne za nezakonit ulazak na teritorij Unije.

3.1. Uzroci suvremene migrantske krize u EU

Kao što Jonjić (2009) navodi, kod proučavanja migracija najznačajnije je uočavanje njihova uzroka. Pitanje uzroka suvremene migrantske krize probudilo je interes mnogih i potaklo debatu među Europljanima o tome leži li uzrok u *pull* ili *push* čimbenicima. S jedne strane, pull hipoteza navodi kako su talijanske spasilačke pomorske operacije potakle pristizanje još većeg broja ljudi, dok push hipoteza navodi novonastalu razinu nasilja u ratom razorenim područjima država Bliskog Istoka (Fargues, 2016).

Prema Upadhyay, (2016) uzrok leži u kombinaciji različitih čimbenika među kojima ističe političku nestabilnost, društveni nemir, nasilje, socioekonomske uvjete, sustav socijalne sigurnosti itd. Autor navodi kako je, prema izvješću UNHCR-a samo tijekom posljednjih pet godina izbio gotovo petnaest novih sukoba u Africi, Aziji, Bliskom Istoku i Europi zbog čega rat, nasilje, progon i socijalna deprivacija djeluju kao ključni *push* faktori za emigraciju. Sirijska kriza postala je "najveći pokretač premještanja stanovništva na svjetskoj razini" još od početka 2011. godine, dok paralelno ustrajna nestabilnost i sukobi na području Afganistana i Somalije dodatno djeluju kao *push* faktori za emigraciju iz navedenih područja (Upadhyay, 2016: 4).

Fargues (2016, prema UNHCR i UNRWA) navodi kako je od ukupnog broja izbjeglica u svijetu gotovo polovina njih s područja država sjeverne Afrike i Bliskog istoka koje su ujedno i zemlja porijekla i domaćin izbjeglica. Mnoge od tih država izbjeglicama ne nude izbjeglički status zbog čega ni nemaju izbjeglička prava. Po isteku vize, primorani su napustiti državu u kojoj se trenutno nalaze ili u njoj boraviti nezakonito. Turska, Libanon i Jordan države su koje su u velikoj mjeri pružale smještaj sirijskim izbjeglicama još od 2011. godine, no 2014. godine Libanon i Jordan poduzeli su mjere kojima ne dopuštaju ulazak novim izbjeglicama, ostavljajući tako Tursku kao jedinu graničnu zemlju u koju se mogu zaputiti što je također uzrokovalo upućivanje stanovništva u smjeru europskih granica. Slijedom navedenoga, Europska unija je tijekom 2015. godine s Turskom sklopila ugovor prema kojem u zamjenu za financijsku pomoć, mogućnost pregovora oko ukidanja europskih viza za tursko stanovništvo te nastavak pregovora s EU Turska na svojem teritoriju zadržava što veći broj izbjeglica.

4. OBILJEŽJA NEZAKONITIH MIGRANATA

4.1. Tko su migranti koji ulaze u Europsku uniju?

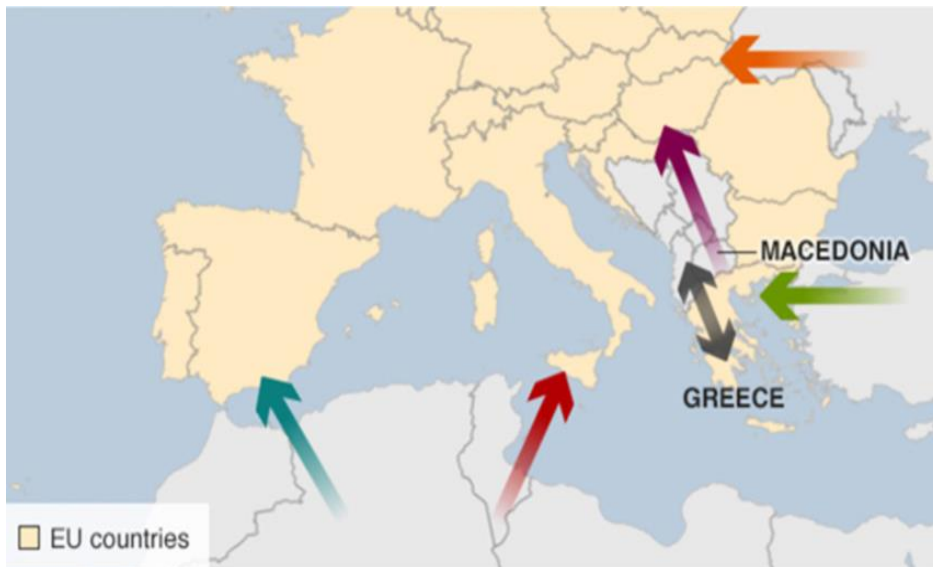
Pregledom dostupne literature vidljivo je kako postoje mnogobrojni izvori koji prikazuju statističke podatke o broju ulazaka na teritorij Europe, točnije o zemaljama porijekla evidentiranih migranata. Ti podaci prikazani su u odnosu na rutu kojom su migranti pristizali i u odnosu na njihov spol i dob, odnosno o tome radi li se o odraslim osobama ili djeci. Logično, takvi podaci nedostaju kada je riječ o onima koji su graničnu ili drugu kontrolu izbjegli, a kasnije će biti vidljivo da nedostaju i konkretni podaci za samu Hrvatsku.

Kao što je ranije u radu spomenuto, Fargues (2016) navodi kako su migranti koji su u najvećem broju pristizali u razdoblju krize prema kriteriju porijekla i statusa mješoviti, odnosno čine ih i izbjeglice i ekonomski migranti. Ekonomski migranti koristili su se istim rutama kao i oni koji bježe od rata i nasilja što ih je sve zajedno postavilo u rizičnu situaciju, između ostaloga u fizičku opasnost, eksploataciju, trgovanje ljudima, seksualno nasilje, krađu i iznudu (Metcalf i Hough, 2015). Do 2015. godine većina ih je pristizala središnjemediterranskim rutom najčešće od Libije (ponekad i Egipta ili Libanona) do Italije. No, zbog opasnosti i duljine same rute, promijenili su putanju i počeli su u sve većem broju pristizati istočnomediterranskom rutom koja je mnogo kraća i sigurnija (Tamagno, 2016).

Na *slici 1* prikazane su najčešće rute dolaska nezakonitih migranata u razdoblju vrhunca migrantske krize: zapadnomediterranska ruta (iz sjeverne Afrike prema Španjolskoj), središnjemediterranska ruta (iz sjeverne Afrike prema Italiji), kružna ruta (od Albanije prema Grčkoj i obrnuto), zapadnobalkanska ruta (od Grčke prema državama zapadne Europe), istočnomediterranska ruta (od Turske prema Grčkoj i Makedoniji) te istočnogranična ruta (od Ukrajine, Moldavije i Rumunjske prema središnjoj Europi).

Slika 1

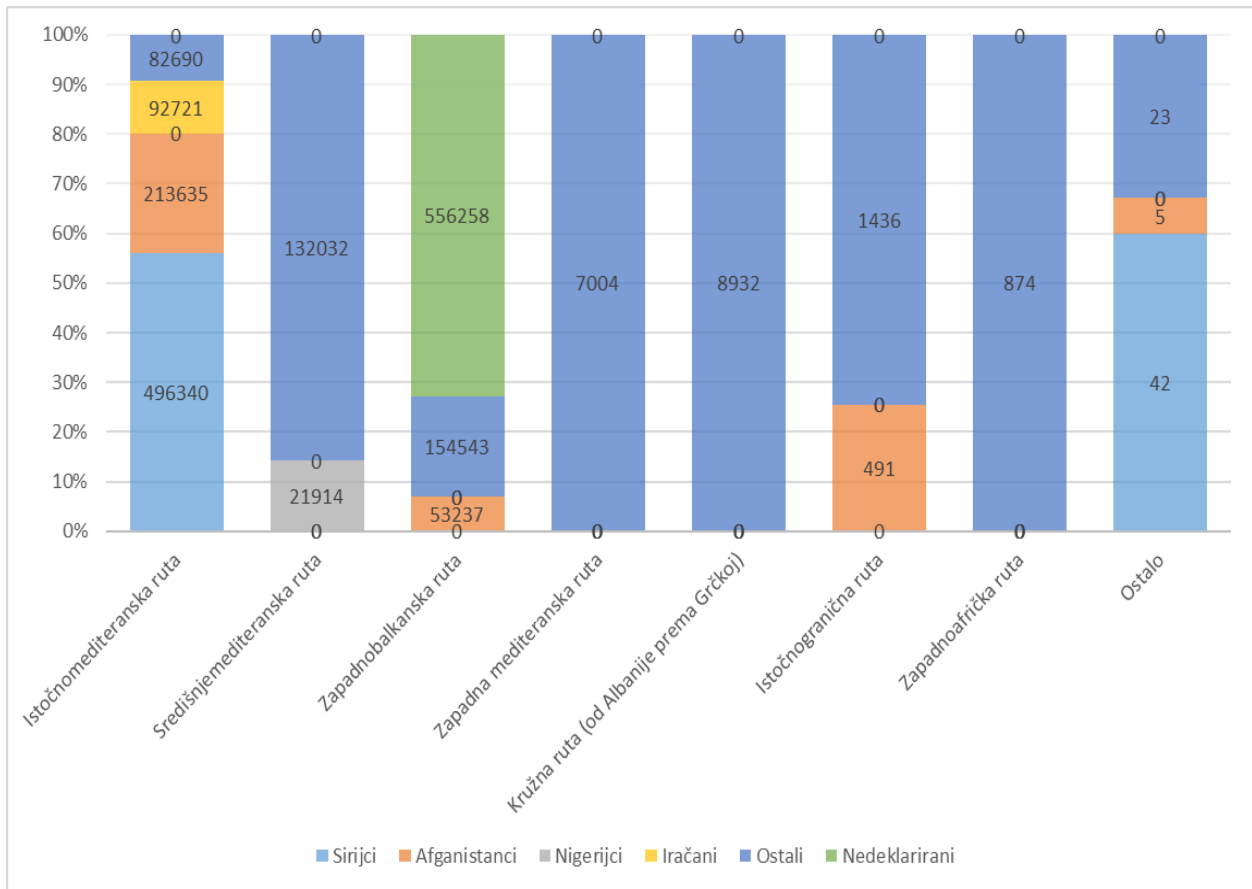
Neregularne migrantske rute (Frontex, prema Tamagno, 2016)

Na grafu 1 prikazani su nezakoniti migranti prema nacionalnosti u odnosu na rutu njihova dolaska na teritorij Europske unije u razdoblju 2015. godine. Evidentirano je njih 1 822 177 (Frontex, 2017). Nužno je obratiti pozornost na činjenicu da se radi o evidentiranim nezakonitim prijelazima te je u skladu s time i za očekivati da je tamna brojka velika. U prilog tome ide i podatak kako 26 zemalja članica Schengenskog sporazuma okružuje 8826 km duga vanjska kopnena granica te 42 627 km duga morska granica koje je vrlo teško u potpunosti nadzirati (Župarić-Iljić, 2014).

Graf 1

Prikaz udjela nezakonitih migranata prema nacionalnosti u odnosu na rutu dolaska u EU u razdoblju 2015. godine (prema Frontex, 2017).

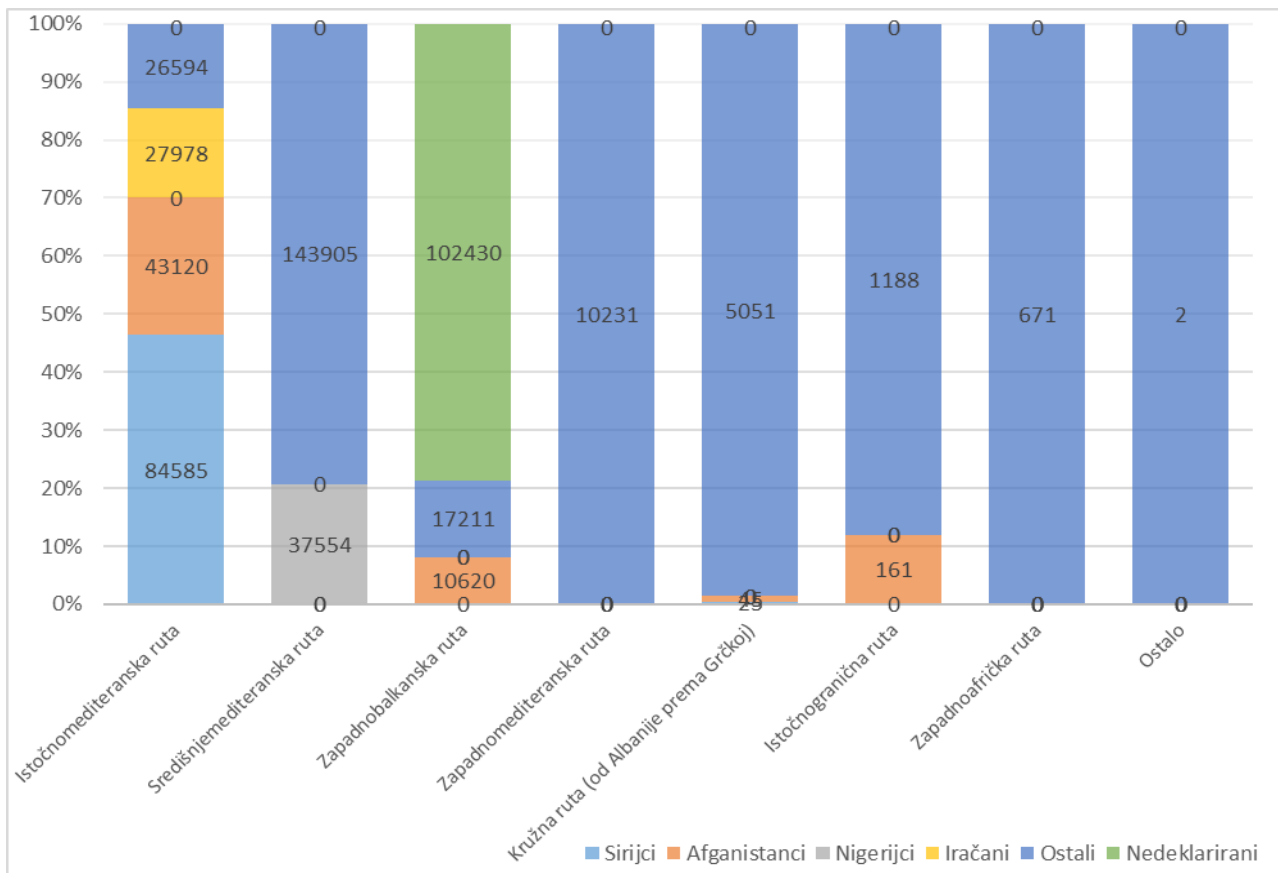

Iz podataka je vidljivo kako su u razdoblju 2015. godine istočnomediteranska, središnjemediteranska i zapadnobalkanska ruta najčešće korištene rute. Također je vidljivo kako se visok broj migranata nije deklarirao u odnosu na nacionalnost. Takvih migranta bilo je 556 258, a u najvećoj su mjeri pristizali zapadnobalkanskom rutom. Visok je i broj Sirijaca koji su u najvećem postotku pristizali istočnomediteranskom rutom. Slijede Afganistanci koji su u značajnom postotku pristizali istočnomediteranskom i zapadnobalkanskom rutom, dok je središnjemediteranskom rutom pristigao značajan broj ostalih koje, uz Nigerijce koji su najzastupljeniji sačinjavaju još Eritrejci, Gvinejci i ostali.

Prema podacima koje navodi Frontex (2017), tijekom 2016. godine evidentirano je 511 371 nezakonitih prelazaka granice što je brojka koja predstavlja pad od 72% u odnosu prethodnu godinu. Unatoč tome, brojka je i dalje značajno veća čak i od zbroja za period između 2010 i 2014. godine. Logično je pretpostaviti da tamna brojka i dalje postoji. Na grafu 2 prikazani su nezakoniti migranti prema nacionalnosti u odnosu na rutu dolaska u razdoblju 2016. godine

Graf 2

Prikaz udjela nezakonitih migranata prema nacionalnosti u odnosu na rutu dolaska u EU u razdoblju 2016. godine (prema Frontex, 2017).

Iz podataka je ponovno vidljivo kako su istočnomediteranska, središnjemediteranska i zapadnobalkanska ruta najčešće korištene rute. Kao i prethodne godine, *nedeklarirani migranti* ponovno čine značajan udio (njih 102 430), a evidentirani su pristižući zapadnobalkanskom rutom. Među onima koji su se deklarirali u odnosu na nacionalnost, najzastupljeniji su Sirijci, a u najvećem su broju evidentirani pristižući istočnomediteranskom rutom. Slijede Afganistanci koji su u najznačajnijem postotku evidentirani pristižući istočnomediteranskom rutom, zapadnobalkanskom i istočnograničnom rutom. Nigerijci su u najvećem postotku evidentirani pristižući središnjemediteranskom rutom, dok su Iračani u najvećem postotku evidentirani pristižući istočnomediteranskom rutom. Ostale sačinjavaju Eritrejci, Pakistanci, Alžirci itd.

Vuletić i Pešić (2017) naglašavaju kako migrantski val koji je 2015. godine zahvatio Europu na prvi pogled nije bio ekonomske prirode, no tom se toku ljudi priključio značajan broj migranata iz drugih zemalja Afrike i Azije koje nisu zahvaćene ratom. Navode i kako većina

izbjeglica iz ratom pogođenih zemalja nisu krenuli neposredno iz Sirije i Iraka, već iz kampova za prihvat izbjeglica u Turskoj i drugim zemljama. Isti autori smatraju kako upravo te činjenice svjedoče da su migranti imali jasno određene destinacije u koje se tranzitne balkanske zemlje ne ubrajaju. Imajući na umu navode spomenutih autora, nije neočekivano da je veliki broj migranata nedeklariran po pitanju zemlje porijekla.

U odnosu na spol, kroz povijest većina migranata koji su pristizali u Europu bili su muškarci, no u novije vrijeme situacija je drugačija (Metcalf-Hough, 2015). Prema podacima UNHCR-a (2015; prema Metcalf-Hough, 2015), 13% migranata tijekom 2015. godine bile su žene, a 18% djeca. International Organisation for Migration (IOM, 2016; prema Sekulić 2016) navodi kako je 14,9% ukupnog broja izbjeglica mlađe od 15 godina.

Frontex (2018) navodi kako je u razdoblju 2017. godine primijećen značajan pad u broju nezakonitih prelazaka vanjske granice EU te spominje da ukupan broj takvih evidentiranih prelazaka iznosi 204 719 što predstavlja pad od 60% u odnosu na prethodnu godinu kada je zabilježeno 511 047 nezakonitih prijelaza i pad od 89% u odnosu na 2015. godinu koja je predstavljala vrhunac migrantske krize.

4.2. Obilježja nezakonitih migranata - Republika Hrvatska

Nakon što su maloprije prikazani osnovni podaci o tome tko su migranti koji su nezakonito ušli na teritorij Europske unije, u ovom dijelu rada prikazani su dostupni podaci o obilježjima nezakonitih migranata koji su došli u kontakt sa sustavom u Republici Hrvatskoj. Prikazani su podaci i o onima koji su nezakoniti u smislu prelaska granice i boravka, ali i o onima koji su nezakoniti samo u smislu nezakonitog prelaska granice.

Cukon (2013) smatra kako zbog same prirode i složenosti pojave nezakonitih migracija ne postoje precizni kvantitativni podaci o broju migranata, već se oslanjamo na procjene. Isti autor navodi i kako su migracije osoba koje traže međunarodnu zaštitu vrlo često dio prikrivenih migracijskih tokova te su samim time povezane s nezakonitim migracijama. Upravo zbog navedenog smatra kako podaci o broju tražitelja azila mogu neposredno ukazivati na kretanje nezakonitih migracija. Do slične spoznaje došli su Župarić-Iljić i Mlinarić (2015) koji govore da ne postoji precizna statistika o broju stranih maloljetnika bez pratnje u kontekstu migrantske krize te smatraju da je upravo to jedan od glavnih metodoloških problema budućih istraživanja. Zanimljivo je stajalište Božić (2015) koja navodi kako je svaki nezakoniti migrant najčešće

osoba bez identiteta, odnosno osoba koja se krije pred državnom vlasti ili tranzitne ili destinacijske zemlje.

Pretraživanjem dostupne literature vidljivo je kako je najviše podataka o broju i obilježjima nezakonitih migranata evidentiranih u Republici Hrvatskoj sadržano u statističkim izvješćima Ministarstva unutarnjih poslova, stoga su podaci koji slijede preuzeti upravo iz tih izvješća.

Vidljivo kako su dostupni podaci najčešće prikazani prema zemlji porijekla, spolu, a ponekad i prema dobi migranata, no često se spominju procjene i samoiskazi što je u skladu s navodima Cukona (2013) koji govori o nepostojanju preciznih kvantitativnih podataka. Također, u navedenim izvješćima primjetne su razlike u vrsti i opsegu prikazanih podataka između pojedinih godina. Općenito nedostaju konkretniji podaci o sociodemografskim obilježjima nezakonitih migranata poput, primjerice podaci o stupnju njihovog obrazovanja, vjeroispovijesti, poznavanju svjetskih jezika, socioekonomskom statusu u zemlji porijekla itd. Temeljem uvida u zemlju porijekla moguće je pretpostaviti mnoge od podataka koji nedostaju (primjerice vjeroispovijest), no to ostaje na pretpostavci, a osobito kada se uzme u obzir pitanje istinitosti njihovog samoiskaza.

Izvještaj naziva *Kriminalizacija i detencija izbjeglica preseljenih iz kampa u Slavenskom Brodu* (2016) koji je nastao u okviru IPA projekta "Protiv rasizma i ksenofobije: za izbjegličku i etničku jednakost", a za čiji je sadržaj odgovoran isključivo Centar za mirovne studije, navodi kako su osobe u potrazi za međunarodnom zaštitom tijekom boravka u Republici Hrvatskoj podvrgavane neslužbenoj i međunarodnopravnim obvezama protivnoj segregaciji, odnosno tzv. profilizaciji. Ista se provodila na temelju diskriminatornih odluka i postupanja, primjerice na temelju izgleda, boje kože ili očiju, zemlju regiju ili grad porijekla, jezik i dijalekt, političko opredjeljenje itd. a često je odluka donošena od strane neovlaštenog prevoditelja. Iz navedenog se također može zaključiti kako nedostaju službeni podaci o sociodemografskim obilježjima nezakonitih migranata koji su došli u kontakt sa sustavom, a i ako postoje njihova vjerodostojnost je upitna. Prema podacima *Annual Reporta 2015 on Migration and Asylum Policy in Croatia (part 2)*, 54% ukupnog broja smještenih u tranzitnom centru u Slavenskom Brodu činili su muškarci, 29% djeca, a žene samo 17%.

U nastavku su prikazani podaci o obilježjima nezakonitih migranata prema Ministarstvu unutarnjih poslova za 2015., 2016., 2017. i prvo tromjesečje 2018. godine.

Prema Statističkom pregledu temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015. godini (Ministarstvo unutarnjih poslova [MUP], 2016), u razdoblju iste godine je u kontekstu

migracijske krize prema policijskim upravama u blizini granice ukupno zatečeno 555 751 migranata. Napominje se kako se radi o broju prema procjeni. Najviše ih je zatečeno na području PU vukovarsko-srijemske (553 053), dok je preostali dio zatečen na području PU osječko-baranjske (2698). Govoreći o nezakonitim prelascima državne granice prema državljanstvu, tijekom 2015. godine najveći broj zabilježenih prelazaka čine državljani Sirije (27,69%), nakon njih slijede državljani Afganistana (10,27%), a nakon njih državljani Albanije (10,11%). Državljana ostalih zemalja je u odnosu na navedene mali broj. Tijekom 2015. godine zabilježen je pad u broju nezakonitih prelazaka u iznosu od 4,0% u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na prisilna udaljenja, ukupno je evidentirano njih 691. Najveći dio čine državljani Albanije (25,62%), Bosne i Hercegovine (18,23%) i Kosova (13,46%) te se bilježi pad od čak -51,2% u odnosu na prethodnu godinu. Državljana ostalih zemalja je u odnosu na navedene mali broj.

Prema Statističkom pregledu temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini (MUP, 2017), u razdoblju navedene godine evidentiran je porast broja nezakonitih prelazaka državne granice u iznosu od 19,6%. Ove godine najveći je broj državljana Afganistana (20,08%), slijede državljani Kosova (10,19%), nakon njih državljani Albanije (9,68%), Sirije (7,63%), Pakistana (7,41%), a značajno je spomenuti i državljane Iraka (5,76%) te Irana (2,36%) koji prethodne godine uopće nisu evidentirani. Od ukupnog broja evidentiranih nezakonitih prelazaka, samo njih 551 je zatečeno na granici dok je njih 1356 u blizini granice, a 1573 u dubini teritorija. Ostali su prihvaćeni od policije druge države. Prisilna udaljenja su u odnosu na prethodnu godinu u značajnom porastu od čak 38,1%. Najveći broj prisilno udaljenih čine državljani Kosova (39,31%), a slijede državljani Albanije (17,30%) i Bosne i Hercegovine (10,17%). Državljana ostalih zemalja je u odnosu na navedene ponovo mali broj.

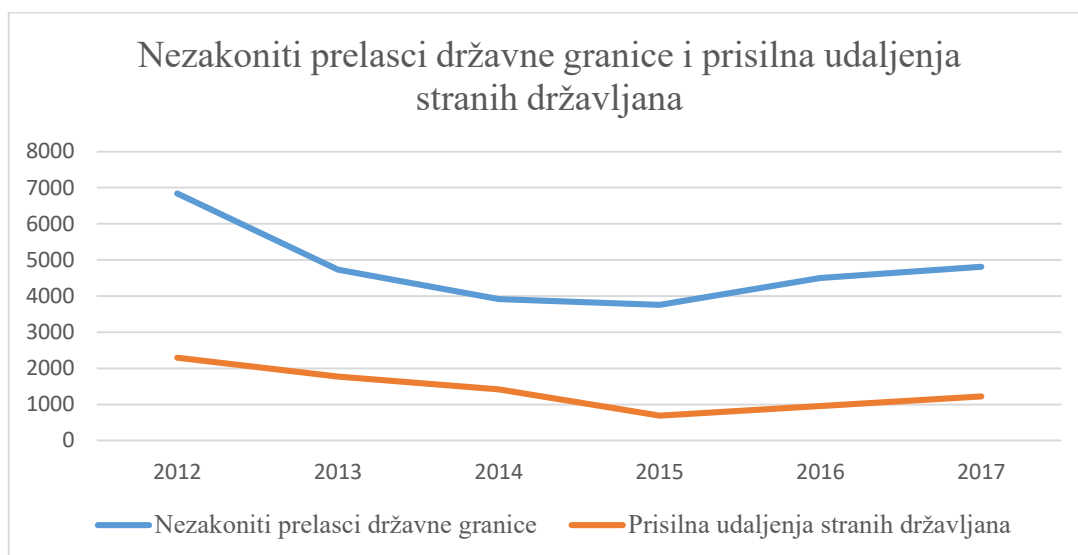
Prema Statističkom pregledu temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini (MUP, 2018), u razdoblju iste godine evidentiran je porast broja nezakonitih prelazaka državne granice u iznosu od 6,9%. Najveći broj zatečenih u nezakonitim prelasku ponovo su činili državljani Afganistana (19,88%), a na drugom mjestu po zastupljenosti su ponovo bili državljani Kosova (16,37%). Slijedili su državljani Turske (10,75%). Važno je spomenuti kako je broj državljana Turske u porastu za 110,2% u odnosu na prethodnu godinu. Nakon njih slijedili su državljani Albanije (8,34%), a nakon njih državljani Pakistana (7,63%). Državljana ostalih zemalja je u odnosu na navedene ponovo mali broj. Na graničnom prijelazu zatečeno ih je samo 354, a prihvaćeno od strane policije druge države je njih 554. Preostali su zatečeni u blizini granice ili u dubini teritorija. Govoreći o prisilnim udaljenjima, zabilježen je porast od

28,2% u odnosu na prethodnu godinu, a najveći broj su ponovo činili državljani Kosova (44,89%), državljani Albanije (17,09%) i državljani Turske (13,08%). Državljana ostalih zemalja je u odnosu na navedene ponovo mali broj.

Kretanje broja nezakonitih prelazaka državne granice i prisilnih udaljenja stranih državljana kroz posljednjih 5 godina prikazano je u *grafu 3*. Vidljivo je da su nakon kontinuiranog pada do 2015. godine nezakoniti prelasci državne granice i prisilna udaljenja od iste godine ponovo u porastu, no ne u jednakom broju kao što je to bilo ranije.

Graf 3

Kretanje broja nezakonitih prelazaka državne granice i prisilnih udaljenja stranih državljana u razdoblju 2012., 2013., 2014., 2015., 2016. i 2017. godine

Iz ranije navedenih podataka vidljivo je kako se među onima koji su zatečeni u nezakonitom prelasku državne granice i među onima koji su prisilno udaljeni nalazi velik broj Kosovara i Albanaca, a u nastavku rada će biti vidljivo kako se navedeni ne ističu među onima koji su zatražili međunarodnu zaštitu. Stoga, može se reći da pripadaju prvoj skupini nezakonitih migranata, odnosno onih koji su nezakonito ušli na teritorij zemlje, no naknadno nisu ostvarili pravo boravka i prema njima su primijenjene mjere sukladno nadležnim zakonima. S obzirom na spomenute priljeve i migrantske valove, pretpostavlja se da su preostali migranti ili izrazili namjeru za međunarodnom zaštitom ili su izbjegli graničnu kontrolu. U nastavku slijedi prikaz onih koji jesu izrazili namjeru za međunarodnom zaštitom, no bit će vidljivo kako je ista odobrena samo u značajno manjem broju slučajeva što za sobom poteže pitanje zbog čega je tome tako.

Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za 2015. godinu (MUP, 2016) govore kako je tijekom 2015. godine ukupno podneseno 152 zahtjeva za međunarodnu zaštitu među kojima je samo 17 pripadnica ženskog spola (11,18%), dok preostali broj činili su muškarci (88,81%). Najveći broj podnesenih zahtjeva činili su Alžirci (ukupno 21 muškarac). Od ukupnog broja pripadnica ženskog spola njih 5 bilo je maloljetno (29,41%). Od ukupnog broja pripadnika muškog spola, maloljetno je bilo njih 11 (8,15%). U istom je razdoblju međunarodnu zaštitu zatražilo ukupno 2 djece bez pratnje. Od ukupnog broja svih tražitelja, međunarodna zaštita odobrena je samo sedam tražitelja što predstavlja 4,61% slučajeva. Podaci o broju tražitelja u odnosu na spol i dob prikazani su u *tablici 1*.

Tablica 1

Tražitelji međunarodne zaštite u 2015. godine u odnosu na spol i dob (MUP, 2016)

Spol	Dob	Broj tražitelja
M	0-13	7
M	14-17	4
M	18-34	86
M	35-64	37
M	65 i više	1
Ž	0-13	3
Ž	14-17	2
Ž	18-34	7
Ž	35-64	5
Ž	65 i više	0
	Ukupan broj	152

Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za 2016. godinu (MUP, 2017) govore kako je tijekom 2016. godine ukupno podneseno 2234 zahtjeva za međunarodnu zaštitu među kojima je bilo 324 žena (14,50%), a preostali broj čine muškarci (84,50%). Statistički pokazatelji za ovo razdoblje ne prikazuju raspodjelu u odnosu na državljanstvo, dob i spol, već samo u odnosu na spol i državljanstvo. Vidljivo je da je najviše bilo državljana Afganistana (608 muškaraca i 83 žene, ukupno njih 691), zatim Sirije (277 muškaraca i 66 žena, ukupno njih 343), slijede državljani Iraka (253 muškarca i 88 žena, ukupno njih 341), nakon njih najzastupljeniji su državljani Pakistana (167 i svi muškarci), Irana (118 muškaraca i 26 žena,

ukupno njih 144), Alžira (129 muškaraca i samo jedna žena, ukupno njih 130), Turske (75 muškaraca i 31 žena, ukupno njih 106) i Maroka (90 muškaraca i 3 žene, ukupno njih 93). U odnosu na navedene države, broj tražitelja iz preostalih zemalja je značajno manji (primjerice državljana Libije ukupno je bilo 23). Među djecom bez pratnje bilo je ukupno 164 tražitelja, među kojima samo jedna djevojka. U navedenom je razdoblju međunarodna zaštita odobrena samo u 99 od ukupno 2234 zahtjeva što predstavlja 4,43% slučajeva.

Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za 2017. godinu (MUP, 2018) prikazuju podatke o tražiteljima međunarodne zaštite prema državljanstvu i spolu gdje je kao i prethodne godine najveći broj državljana Afganistana (506 muškaraca i 111 žena, ukupno njih 617), slijede državljani Pakistana (ukupno njih 255 među kojima nema nijedne žene), nakon njih slijede državljani Sirije (147 muškaraca i 68 žena, ukupno njih 215), Turske (153 muškarca i 68 žena, ukupno njih 193), Alžira (ukupno njih 100, također svi muškarci), Irana (70 muškaraca i 22 žene, ukupno njih 92) i Iraka (44 muškarca i 12 žena, ukupno njih 56). Broj tražitelja iz preostalih zemalja je ponovno značajno manji. Od ukupno 1887 podnesenih zahtjeva samo su njih 304 (16,11%) podnijele žene. Navedeno izvješće ne navodi podatke o tražiteljima u odnosu na dob, osim podataka o djeci bez pratnje kojih je u razdoblju 2017. godine bilo ukupno 261, među kojima samo 10 djevojaka. Međunarodna zaštita je odobrena 211 osoba od ukupno 1887 zahtjeva što predstavlja 11,18% slučajeva.

Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za prvo tromjesečje 2018. godine (MUP, 2018) također prikazuju podatke o tražiteljima međunarodne zaštite u odnosu na državljanstvo i spol. Kao i prethodnih godina najveći je broj državljana Afganistana (77 muškaraca i 52 žene, ukupno njih 129) i Sirije (35 muškaraca i 26 žena, ukupno njih 61). Slijede državljani Irana (16 muškaraca i 9 žena, ukupno njih 25) dok su preostale države zastupljene u malom broju. Djece bez pratnje evidentirano je ukupno 17 od kojih su svi dječaci. Međunarodna zaštita odobrena je 59 osoba od ukupno 308 zahtjeva što predstavlja 19,16% slučajeva. Od ukupnog broja podnesenih zahtjeva njih 102 su podnijele žene (33,11%).

Temeljem navedenih statističkih podataka o tražiteljima međunarodne zaštite vidljivo je kako je u razdoblju od 1.1.2015. do 31.3.2018. godine u Republici Hrvatskoj zahtjev za odobrenjem međunarodne zaštite podnijelo 4851 stranaca, a isti je odobren u 334 slučaja što ukupno predstavlja 6,89%. Nisu navedeni razlozi zbog kojih u 93,11% slučajeva međunarodna zaštita nije odobrena. Ovdje se nameće pitanje opravdanosti izražavanja namjere za traženjem međunarodne zaštite. Ranije je navedeno kako osoba prilikom prvog uhićenja može izraziti

namjeru za traženjem međunarodne zaštite čime dobiva status tražitelja i samim time pravo boravka koje u suprotnom objektivno možda ne bi trebala imati jer ne zadovoljava potrebne kriterije. No, zadovoljava li ih ili ne tek treba biti utvrđeno, a migranti do toga trenutka imaju pravo boravka i prema njima se ne primjenjuju mjere za osiguranje povratka niti druge odgovarajuće mjere koje se primjenjuju u slučaju onih koji namjeru nisu izrazili. Ovdje je značajno spomenuti Cukona (2013) koji navodi kako dio nezakonitih migranata (ekonomski ili oni radni) zloupotrebljava spomenuto pravo na međunarodnu zaštitu, predaje zahtjev, no prije rješenja istoga napušta državu.

Ranije spomenuti izvještaj *Kriminalizacija i detencija izbjeglica preseljenih iz kampa u Slavenskom Brodu (2016)* uvodi novu perspektivu, odnosno navodi kako je traženje međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj za osobe smještene u kampu u Slavenskom Brodu bio jedini način na koji mogu povratiti svoju slobodu i napustiti kamp. Takve osobe premještene su u neki od prihvatnih centara za tražitelje međunarodne zaštite (Zagreb ili Kutina). Izvještaj nadalje govori kako su mnoge od tih osoba odučile ponovno na nezakonit način preći granicu, no ovaj put kako bi nastavili svoje putovanje u druge zemlje te su se pritom dodatno izložili daljnjoj kriminalizaciji, ali su se i izložili izravnoj životnoj opasnosti. Izvještaj pretpostavlja kako će mnogi od njih po novom uhićenju biti vraćeni u Hrvatsku zbog primjene Dublinske uredbe.²

Od ukupnog broja tražitelja u navedenom razdoblju evidentirano je 84,60% muškaraca (4104) i samo 15,40% žena (747). U *tablici 2* prikazane su najčešće zemlje porijekla ukupnog broja tražitelja međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1.1.2015. do 31.3.2018.

² Dublinska uredba u pravni sustav azila EU uvodi pravilo prema kojem je za razmatranje podnesenih zahtjeva za međunarodnu zaštitu primarno odgovorna ona država članica EU kroz čiji je teritorij migrant prvi put stupio na teritorij Unije, primjenom tzv. načela prvog ulaska. Tako su države na južnim i istočnim granicama Europske Unije, ponajviše iz geografskih razloga, postale nositelji odgovornosti za zaštitu azilanata cijele Europske Unije (Bačić Selanec, 2013).

Tablica 2

Najčešće zemlje porijekla tražitelja međunarodne zaštite u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 1.1.2015. do 31.3.2018. (prema MUP, 2015, 2016, 2017 i 2018)

Država porijekla	Broj podnesenih zahtjeva	Udio u ukupnom broju
Afganistan	1443	29,75%
Siriya	637	13,13%
Pakistan	438	9,02%
Irak	407	8,39%
Turska	323	6,66%
Iran	266	5,48%
Alžir	261	5,38%
Ostalo	1076	22,18%

Pregled poslova Prihvatnog centra za strance Ježevo (MUP, 2016) govori kako je tijekom 2015. godine ukupno zabilježeno 283 prihvata i 9460 noćenja dok je liječnička skrb pružena u 750 slučajeva. Pregled poslova Prihvatnog centra Ježevo (MUP, 2017) govori kako je tijekom 2016. godine zabilježeno 584 prihvata, 21 287 noćenja dok je liječnička skrb ove godine pružena u 1 334 slučajeva. Pregled poslova Prihvatnog centra Ježevo (MUP, 2018) govori pak kako je tijekom 2017. godine zabilježeno ukupno 645 prihvata i 13 231 noćenje, a liječnička skrb je pružena u 1113 slučaja. Iz navedenih podataka može se ponovo zaključiti kako je samo manji broj migranata koji su prošli kroz teritorij Republike Hrvatske došlo u kontakt sa sustavom što dodatno potvrđuje tranzicijsku ulogu Hrvatske, a ponovo se potvrđuje i činjenica da nedostaju konkretni podaci o obilježjima stranaca.

5. MIGRANTI I KRIMINALITET

"Teorija da je imigracija zaslužna za kriminalitet, da su posljednji "imigrantski valovi", neovisno o nacionalnosti, manje poželjni od onih starih, da bi se svima novopridošlima trebalo pristupati sa sumnjom, teorija je koja je stara gotovo kao što su i engleske kolonije na obali Nove Engleske."

Edith Abbot

(1931: 23; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009.)

Prema Moehling i Morrison Piehl (2009), vjerovanje da imigracija utječe na povećanje stope kriminaliteta pervazivno je i uporno, no pri pokušaju potkrepljivanja takvog vjerovanja susrećemo se s kontradiktornim podacima. Slično tvrde i Camarota i Vaughan (2009) prema kojima noviji podaci ukazuju na visoku stopu kriminaliteta migranata, dok starija znanstvena istraživanja nalaze niže stope. Vujović (2015) također naglašava kako postoje različiti stavovi istraživača kada je riječ o povezanosti kriminaliteta i migracija, odnosno da s jedne strane neki od njih potvrđuju tezu o migrantima kao kriminalcima, dok drugi tvrde da se samo radi o predrasudi.

Studije koje se bave vezom između imigracije i kriminaliteta razvile su se iz općenitijih studija o imigrantskim iskustvima, a teorije o imigrantima proizašle su iz teorija o funkcioniranju urbanog okruženja. Jedna od takvih teorija jest teorija socijalne dezorganizacije koja opisuje kako urbani način života slabi socijalne veze među pojedincima (Bursik, 2006; Wikstrom, 1998; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009). Shawn i McKay (1942; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) povezali su teoriju socijalne dezorganizacije s delinkvencijom tvrdeći kako je asimilacija povezana s urbanim načinom života. Tako su tvrdili da su imigranti koji su početno boravili u visokorizičnom okruženju, a kasnije se preselili u organiziranija postizali pozitivnije rezultate na tržištu rada. Neki teoretičari su ukazivali na postojanje mehanizama zahvaljujući kojima migracija utječe na smanjenje umjesto na povećanje kriminaliteta. Tako, primjerice, Sutherland (1924; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) tvrdi kako postoji mogućnost da su imigranti razvili veliko poštovanje prema zakonu u svojim zemljama porijekla, u mnogo stabilnijim i homogenijim skupinama, prije nego što su migrirali u mnogo neorganiziranije američke gradove. Autor naglašava kako je pritom veliki značaj razloga migracije i obilježja zemlje porijekla migranata (Moehling i Morrison Piehl, 2009).

"The Dillingham Commission"³, komisija Sjedinjenih Američkih Država koja je svojedobno bila zadužena za imigraciju, unatoč svojim načelima i vjerovanjima nikada nije pronašla "zadovoljavajuće dokaze" koji potvrđuju da je prevalencija kriminaliteta veća među strancima u odnosu na lokalno stanovništvo (U.S. Senate, 1970b: 1, prema Moehling i Morrison Piehl, 2009). Camarota i Vaughlan (2009) naglašavaju kako na opću stopu kriminaliteta utječu mnogobrojni čimbenici te je proučavanje veze između kriminaliteta i migracija nepotrebno. Ewing, Martínez i Rumbaut (2015) navode kako je u razdoblju između 1990. i 2013. godine postotak stranaca u Sjedinjenim Američkim Državama porastao s 7,9% na 13,1%, a broj nezakonitih imigranata se utrostručio. U istom razdoblju se broj nasilnih zločina (ubojstvo, silovanje, teške tjelesne ozljede i razbojništvo) evidentiranih od strane FBI-a smanjio za 48%., a broj imovinskih delikata smanjio se za 41%. Isti autori navode i kako je mnoštvo studija, koristeći različite metodološke pristupe, došlo do zaključka kako je manja vjerojatnost da se imigranti, u odnosu na domaće stanovništvo uključuju u nasilna, nenasilna i druga antisocijalna ponašanja te da je među visokorizičnim adolescentima manja vjerojatnost recidiva u odnosu na domaće stanovništvo. Slijedom navedenih podataka, Ewing, Martinez i Rambaunt (2015) tvrde kako unatoč obilju dokaza da imigracija nije povezana s visokim stopama kriminaliteta te da je manja vjerojatnost da će imigranti u odnosu na domaće stanovništvo biti počinitelji kaznenih djela i prekršaja, i dalje postoje migrantske politike i zakoni koji se temelje na stereotipima. Iz njih proizlaze višestruki standardi kada je riječ o posljedicama kriminalnog ponašanja. Tako se stranci nakon manjih prekršaja mogu dovesti do kazni koje su vremenski neodređene, deportacije i zabrane povratka u zemlju.

S druge strane, Sellin (1938; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) smatra kako postoji izravna veza između imigracije i kriminaliteta. Točnije, autor smatra kako se imigranti prilikom prilagodbe na društvene i ponašajne norme suočavaju s konfliktom kultura koji može dovesti do kriminalne aktivnosti. Devedesetih godina prošlog stoljeća, u razdoblju kada je broj imigracija u Sjedinjene Američke Države počeo rasti, a paralelno s njime i stopa kriminaliteta, mnogi su autori počeli ukazivati na postojanje veze između imigracije i kriminaliteta (Butcher i Morrison Piehl, 2007). Taft (1933; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) navodi kako su migranti koji su doseljavali u Sjedinjene Američke Države vrlo često bili niskog socioekonomskog statusa, pri čemu je važno imati na umu da je siromaštvo značajan

³ "The Dillingham Commission" osnovana je posljedično povećanoj političkoj zabrinutosti oko imigracija u Sjedinjene Američke Države. Djelovala je u razdoblju između 1907. i 1911. godine. Vjerovalo se kako imigracije iz južne i istočne Europe predstavljaju ozbiljnu prijetnju američkom društvu i kulturi te da ih je slijedom toga potrebno značajno smanjiti (<http://ocp.hul.harvard.edu/immigration/dillingham.html>).

kriminogeni čimbenik. Prema ekološkom modelu kriminaliteta (Becker, 1968; prema Butcher i Morrison Piehl, 2007), veća je vjerojatnost da će se u kriminalne aktivnosti uključiti oni koji postižu loše rezultate na tržištu rada.

Prema Camarota i Vaughan (2009), The Department of Homeland Security procjenjuje kako imigranti (zakoniti i nezakoniti) ukupno čine oko 20% zatvorenika koji borave u američkim zatvorima i kaznionicama. No, isti autori naglašavaju kako je kod istraživanja zatvorske populacije važno imati na umu da se mnogi od njih na izdržavanju kazne nalaze već dugi niz godina. Stoga, trenutna zatvorska populacija je odraz demografske slike iz prošlosti kada su imigranti činili mnogo manji udio ukupne populacije. Nadalje, prema istim autorima, The Department of Homeland Security's Office of Immigration Statistics je 2009. godine proveo analizu koja je pokazala kako su stope kriminaliteta više u područjima većih gradova koji su primili veće brojeve nezakonitih migranata, a prema podacima za 2009. godinu, 57% od strane FBI-a najtraženijih počinitelja ubojstva su stranci. Mnogi autori (Gurr, 1989; Monkkonen, 1989; Lane 1989; Taft, 1933; Van Vechten; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) ukazivali su na povezanost između nasilnih zločina i doseljenja određenih skupina imigranata u Sjedinjene Američke Države. Studija koju su proveli Lynch i Simon (Mesić 2002; prema Vujović, 2015) pokazala je kako su u nekim zemljama veliki broj počinitelja kaznenih djela upravo imigranti te kako to utječe na predodžbu stanovništva o migrantima kao kriminalcima. Vujović (2015) na primjeru crnogorskih gradova tvrdi da intenzivno doseljavanje seoskog stanovništva u gradove i njihov neravnomjeran razmještaj rezultiraju pojavom sociopatoloških pojava među kojima ističe i kriminalitet.

Zanimljivo je spomenuti primjer Nizozemske koja je bila jedna od prvih zemalja koja je izgradila politiku isključivanja nezakonitih migranata s tržišta rada i javnih usluga. Kako je 60-ih godina prošlog stoljeća bila izražena visoka potražnja za niskokvalificiranom radnom snagom, Nizozemska je u to vrijeme bila dosta blaga prema nezakonitim migrantima, a sve kako bi zadovoljila potrebu za traženom radnom snagom. Već 90-ih godina zakoniti boravak pokazao se kao društveni problem koji je prijetnja dobrobiti države i zbog toga zahtjeva intervenciju. Uslijedila je implementacija "Linking act-a" 1998. godine koji je isključivao nezakonite migrante iz širokog spektra javnih usluga (između ostalih čak i obrazovanja i većine zdravstvenih usluga) dok su institucije prije pružanja usluga bile dužne provjeriti boravišni status osoba, odnosno imaju li one pravo na korištenje usluga ili ne. Posljedično tome, u razdoblju između 1997. i 2003. godine zabilježen je porast broja prijava i uhićenja nezakonitih migranata. Nizozemska istraživanja iz razdoblja 1990-ih godina pokazala su kako su

visokomarginalizirani nezakoniti migranti izloženi riziku uključivanja u kriminalitet vezan uz preživljavanje i kriminalitet vezan uz sredstva ovisnosti (Leerkes, Engbersen i van der Leun, 2012).

Isti autori navode pet mogućih objašnjenja za porast kriminaliteta nezakonitih migranata, no smatraju da je za porast zaslužna kombinacija različitih objašnjenja. Temeljem provedenog istraživanja navode i postotak u kojem je svako od mogućih objašnjenja zastupljeno:

- *Teza o marginalizaciji (28%)* – kriminalno ponašanje nezakonitih migranata često je rezultat njihove marginalne pozicije
- *Reklasifikacija i redefiniranje (6%)* – porast zabilježenog kriminaliteta rezultat je promjena u zakonodavstvu, točnije promjena u samoj definiciji zločina te klasifikaciji određenih skupina migranata kao nezakonitih migranata
- *Kriminalna migracija i prekogranični kriminalitet (22%)* – migranti često pribjegavaju nezakonitim prijelazima s ciljem krijumčarenja zabranjenih sredstava, odnosno kako bi iskoristili kriminalne prilike u zemlji destinaciji ili izbjegli kazneni progon u drugoj zemlji
- *Nadzor (29%)* – pojačana aktivnost nadležnih službi, veći fokus na kriminalitet nezakonitih migranata te povišena prioritetnost fenomena
- *Demografske promjene (15%)* – porast kriminaliteta je nuspojava povećanog udjela ukupnog broja nezakonitih migranata

Prema podacima koje navode Leerkes, Engbersen i van der Leun (2012), vidljivo je da je u ukupnom broju zabilježenih kaznenih djela nezakonitih migranata najveći udio krijumčarenja droge, krivotvorenja dokumenata i imovinskih delikata. Jasno je kako sloboda kretanja unutar schengenskog prostora stvara idealne uvjete krijumčarima zabranjenih stvari. Takva mogućnost zlouporabe slobode kretanja prepoznata je odmah po uspostavljanju zajedničkog europskog tržišta (Pozniak i Petrović, 2014). Leerkes, Engbersen i van der Leun (2012) navode kako je uporaba krivotvorenih dokumenata česta kod nezakonitim migranata koji nemaju socijalne veze u državama Europske unije, a smanjenje granične kontrole utjecalo je na jačanje međunarodnog razbojništva te olakšalo ulazak počiniteljima, među kojima se ističu nezakoniti migranti iz država Istočne Europe u Zapadnu Europu. Mikac i Dragović (2017), govoreći o suvremenoj migrantskoj krizi, navode kako je neosporno da je veliki broj nezakonitih migranata s područja Afrike iskoristio situaciju i na teritorij Europske unije ušao preko Turske. Lažnim

predstavljajem tako je izbjegnuta pojačani nadzor granice na Mediteranu. Isti autori naglašavaju kako su krijumčarski lanci iznimno dobro umreženi i kako nekontrolirane krize i ovakvi migracijski valovi samo daju prostor za nezakonita djelovanja i prebacivanje pravca kretanja. Propuštanje osoba preko granice bez istinskog utvrđivanja njihovog identiteta sa sobom vodi sigurnosna pitanja koja će, autori navode, biti vidljiva tek u budućnosti.

U državama u kojima je vlast podijeljena ili vrlo slaba, izražena je tzv. veza između organiziranog kriminaliteta i terorizma (*eng. crime-terror nexus*). Primjer takvih država su Afganistan, Sjeverni Mali, Pakistan, Sierra Leone, Somalija, Tajland itd. Već postojeće kriminalne mreže u Europi imaju kapacitet i infrastrukturu za osiguravanje transakcijske pomoći terorističkim skupinama koje pokušavaju pristupiti europskom tržištu. Veze između takvih skupina ponekad su kratkotrajne, ponekad dugotrajne, a ponekad jednokratne. Kroz područje cijele EU protežu se vrlo dinamične krijumčarske rute koje se koriste za trgovanje oružjem, ljudima i narkoticima. Radi se o sjevernoafričkoj ruti, istočnoeuropskim rutama, mediteranskoj ruti i balkanskoj ruti (Makarenko i Mesquita, 2014). Ako se vratimo na raniji statistički pregled migranata koju su ušli u EU za vrijeme trajanja migrantske krize, možemo primijetiti da su ovdje spomenuti Afganistanci doista značajno zastupljeni unutar ukupnog broja pridošlih. Također, može se uočiti kako su se migranti prilikom ulaska na teritorij EU u velikom broju koristili istim krijumčarskim rutama. Iz navedenog se postavlja ponovo pitanje uzroka migracije, odnosno motivacije pojedinih migranata te se postavlja i pitanje njihove rizičnosti. Makarenko i Mesquita (2014) navode postojanje brojnih izvora koji ukazuju na korištenje balkanske rute od strane islamskih militantata. Ključni problem koji se ovdje javlja jest činjenica da kada militanti jednom uđu u schengenski prostor, kretanje im je gotovo neograničeno. Upravo veza između islamskih militantata i skupina organiziranog kriminaliteta predstavlja sve veću brigu za EU zbog povećanog rizika od terorističkih napada i održivosti samog kriminaliteta. Sirijski građanski rat uzrokovao je otvaranje tada novih ruta koje se koriste za krijumčarenje u zamjenu za materijalna dobra koja se kasnije prodaju na crnom tržištu u Turskoj. Postojale su i optužbe koje su govorile da se Al-Qaeda financira upravo na spomenuti način, no one su kasnije odbačene. Europol (prema Makarenko i Mesquita, 2014) navodi kako povećan broj migracija iz zemalja u kojima su aktivne islamske skupine povećava vjerojatnost da će se iste migracijske rute koristiti od strane onih kojima su cilj terorističke radnje u EU. Prema Božić (2015), posljednjih desetak godina je u Hrvatskoj zabilježen veliki porast nezakonitih migracija koja sadrže sva obilježja organiziranog kriminaliteta. Državljeni trećih zemalja koji u svom cilju da preko teritorija Republike Hrvatske dođu do država zapadne

Europe obraćaju se krijumčarima. U takvom procesu prelaska prosječno sudjeluje do dvadesetak osoba s izraženom podjelom rada. Koliko je takvih pokušaja evidentirano te kakav je odraz boravka i tranzita nezakonitih migranata kroz teritorij RH na stopu kriminaliteta prikazano je u nastavku rada. Božić (2015), govoreći o krijumčarenju, navodi kako se cijena nezakonitog prelaska državne granice kreće u rasponu između 500 do 5000 eura, a ovisi o vrsti prijevoza, broju granica koje je potrebno prijeći te samom riziku. Zanimljiv je i podatak kako se krijumčarenim ljudima nakon, kako Božić navodi, *uspješno završenog posla*, oduzimaju lažni dokumenti te se isti ponovo stavljaju u opticaj. U procesu krijumčarenja koriste se dvostruka dna kamiona, posebno napravljene pregrade tovarnih sanduka, cerade, prostori između krovova i donjih oplata vagona, koriste se i *rent-a-car* vozila, *taksi* vozila itd.

4.1. Kriminalitet stranaca u Republici Hrvatskoj u razdoblju migrantske krize

Dosad je vidljivo kako ne postoji slaganje autora u tome postoji li veza između migracija i kriminaliteta. Kako bi se utvrdilo postoji li takva veza na području naše zemlje, analizirani su podaci o zabilježenom kriminalitetu u navedenom razdoblju, točnije podaci o kretanju ukupnog prijavljenog kriminaliteta te podaci o djelima čiji su počinitelji strani državljani. Slijedi usporedni prikaz podataka iz Statističkog pregleda temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada Ministarstva unutarnjih poslova za 2015., 2016., 2017. te prva četiri mjeseca 2018. godine u odnosu na navedene podatke.

U 2015. godini koja predstavlja vrhunac migrantske krize zabilježeno je 95 037 kaznenih djela što predstavlja pad ukupnog kriminaliteta za 1,9% u odnosu na prethodnu godinu. Za 59 233 kaznenih djela postupak se pokrenuo po službenoj dužnosti i takva djela su u porastu za 4,2%.

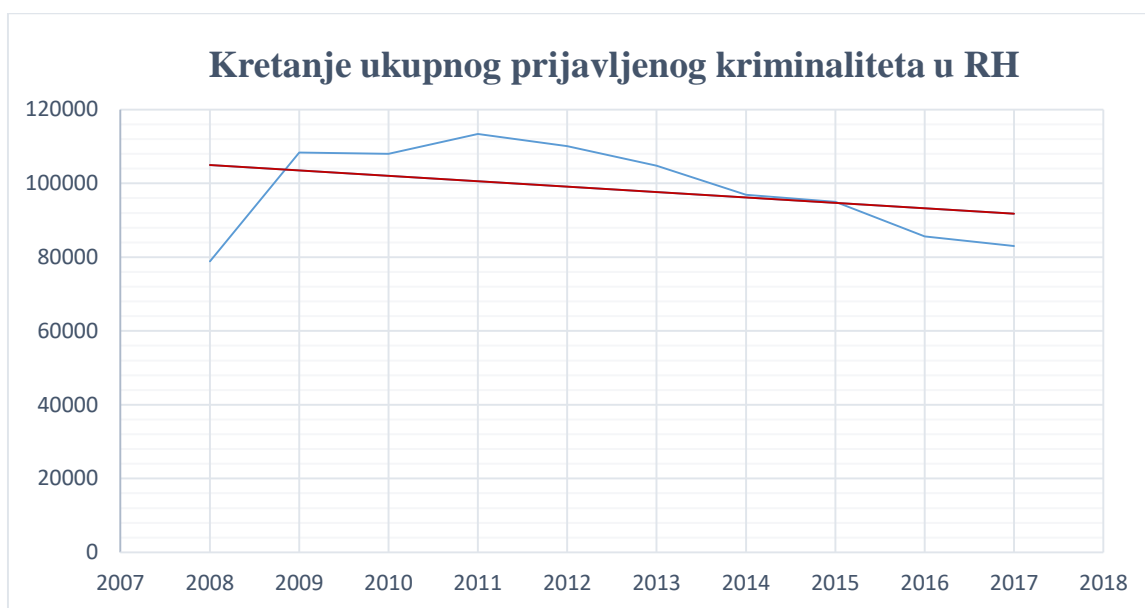
U razdoblju 2016. godine zabilježeno je 85 620 kaznenih djela što ponovno predstavlja pad ukupnog kriminaliteta za 9,9% u odnosu na prethodnu godinu, a po službenoj dužnosti postupak je pokrenut za 55 824 djela te se ove godine i kod njih bilježi pad od 5,8%.

U razdoblju 2017. godine zabilježeno je 83 047 kaznenih djela te je ukupni kriminalitet ponovno bio u padu za 3% u odnosu na 2016. godinu, a postupak se po službenoj dužnosti pokrenuo za 54 246 djela te je kod njih ponovo također zabilježen pad od 2,8%.

U razdoblju prva četiri mjeseca 2018. godine zabilježeno je 15 898 kaznenih djela što predstavlja pad od 7,5% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Kretanje ukupnog kriminaliteta prikazano je u *grafu 4*. Prikazano je kretanje kroz posljednjih 10 godina kako bi se stekao bolji uvid. Crvena linija prikazuje trend.

Graf 4

Kretanje ukupnog prijavljenog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj kroz posljednjih 10 godina (MUP, 2008., 2009., 2010., 2011., 2012., 2013., 2014., 2015., 2016., 2017.)

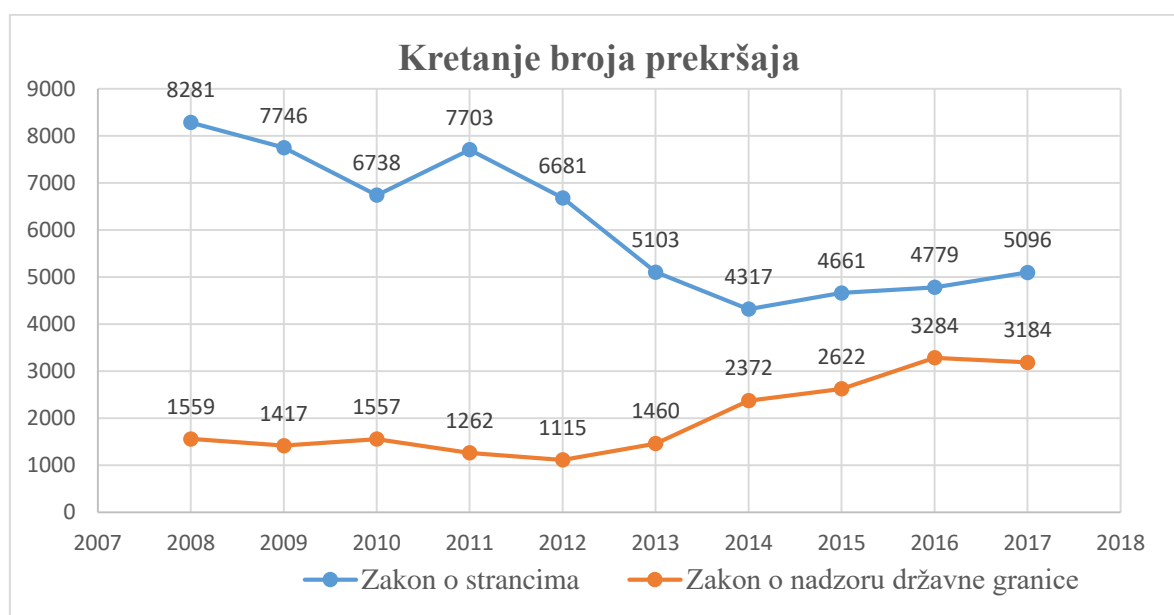

Analizirajući navedene podatke vidljivo je da u razdoblju vrhunca migrantske krize i razdoblju neposredno nakon nije bilo porasta ukupnog broja zabilježenog kriminaliteta, već je zabilježen njegov pad iz čega se može zaključiti da boravak i prijelaz nezakonitih migranata kroz teritorij Hrvatske nisu rezultirali povećanjem broja kaznenih djela. Linija trenda dodatno pokazuje kontinuirani pad broja djela posljednjih godina. No, svakako je važno imati na umu postojanje tamne brojke koja može biti vrlo velika, osobito kada se uzme u obzir broj migranata koji je prošao teritorijem Republike Hrvatske i činjenicu koliko je takav broj otežavao i usporavao procesuiranje. Neka djela možda nisu otkrivena i/ili prijavljena iste godine kada su počinjena te je moguće da u statistiku ulaze djela počinjena prethodnih godina, a neka od djela počinjena u navedenom razdoblju tek trebaju biti otkrivena i prijavljena. Također je značajno imati na umu činjenicu da podaci nisu prikazani u odnosu na to tko je počinitelj djela, odnosno navedeno je samo koliko je stranih počinitelja unutar ukupnog djela, a nije naveden njihov status, niti ostali podaci o njihovim obilježjima.

Na grafu 5 prikazano je kretanje broja prekršaja iz Zakona o strancima i Zakona o nadzoru državne granice, također kroz posljednjih 10 godina kako bi se stekao bolji uvid u promjene.

Graf 5

Kretanje broja prekršaja iz Zakona o strancima i Zakona o nadzoru državne granice (prema MUP, 2018)

Iz grafa 5 vidljiv je porast broj prekršaja iz Zakona o strancima i Zakona o nadzoru državne granice. Broj prekršaja iz Zakona o nadzoru državne granice je u razdoblju 2015., 2016. i 2017. godine bio najviši u posljednjih 10 godina. Prekršaji iz Zakona o nadzoru državne granice su u navedenom razdoblju ponovo u porastu nakon što je u razdoblju koje je prethodilo migrantskoj krizi zabilježen njihov značajan pad.

U tablici 3 prikazani su stranci počinitelji prema vrstama kaznenih djela u razdoblju 2015. godine, u tablici 4 u razdoblju 2016. godine, a u tablici 5 u razdoblju 2017. godine. Naglasak je stavljen na ona kaznena djela koja se u dosadašnjem dijelu ovog rada spominju u kontekstu nezakonitih migranata. Leerkes, Engbersen i van der Leun (2012) tako navode krijumčarenje droge, krivotvorenje dokumenata i imovinske delikte. Roberts, Murphy i McKey (2016) navode kako tabloidi često ističu kaznena djela migranata koja se tiču seksualnog uznemiravanja. Dodatno su prikazana i kaznena djela protiv života i tijela, protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj zbog značaja ovog djela u kontekstu cjelokupnog rada te kaznena djela krivotvorenja s obzirom na visoki udio stranaca 2015. godine unutar te skupine djela. Iako su podaci za pojedina počinjena djela prikazani u odnosu na spol i dob općenito,

nema raščlambe po istim obilježjima zasebno za strance niti je poznat njihov status u Republici Hrvatskoj. Od ukupnog broja počinitelja 2015. godine njih 5,32% bili su stranci, 2016. godine njih 6,33%, a 2017. godine 6,68% iz čega je vidljivo kako je broj udjela stranaca u ukupnom broju počinitelja u porastu.

Podaci o strancima počiniteljima kaznenih djela prema državljanstvu dostupni su jedino za razdoblje 2017. godine te je vidljivo kako je najveći broj stranaca u navedenoj godini porijeklom iz Bosne i Hercegovine (njih 250), a slijedi Srbija (njih 182). Državljanina država koje se spominju kao najčešće države porijekla tražitelja međunarodne zaštite gotovo da i nema. Iran je zastupljen u svega 15 slučajeva. Slijedi prikaz stranaca počinitelja kaznenih djela prema vrsti kaznenih djela u razdoblju 2015., 2016. i 2017. godine.

Tablica 3

Stranci počinitelji prema vrstama kaznenih djela u razdoblju 2015. godine (prema MUP, 2016)

Naziv kaznenog djela	Ukupno	Stranci	Udio (%)
Kaznena djela protiv života i tijela (glava X.)	1772	42	2,37
Ubojstvo	108	2	1,85
Teško ubojstvo	20	1	5
Tjelesna ozljeda	770	13	1,69
Teška tjelesna ozljeda	753	22	2,92
Osobito teška tjelesna ozljeda	12	1	8,33
Sudjelovanje u tučnjavi	61	3	4,92
Kaznena djela protiv osobne slobode (glava XIII.)	2540	51	2,01
Protupravno oduzimanje slobode	70	4	5,71
Prijetnja	2276	44	1,93
Nametljivo ponašanje	192	3	1,56
Kaznena djela protiv spolne slobode (glava XVI.)	215	14	6,51
Spolni odnošaj bez pristanka	33	3	9,09
Silovanje	44	6	13,64
Bludne radnje	73	1	1,37
Prostitucija	47	4	8,51
Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (glava XVII.)	188	8	4,26
Spolna zlorporaba djeteta mlađeg od 15 godina	115	5	4,35
Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od 15 godina	17	2	11,76
Iskorištavanje djece za pornografiju	47	1	2,13

Kaznena djela protiv zdravlja ljudi (glava XIX.)	1342	93	6,93
Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	1158	87	7,51
Omogućavanje trošenja droga	164	3	1,83
Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu	11	3	27,27
Kaznena djela protiv imovine (glava XXIII.)	7212	368	5,10
Krađa	2902	178	6,13
Teška krađa	1929	82	4,25
Razbojništvo	221	13	5,88
Razbojnička krađa	57	3	5,26
Utaja	56	5	8,93
Neovlaštena uporaba tuđe pokretne stvari	78	6	7,69
Oštećenje tuđe stvari	569	15	2,64
Prijevvara	799	58	7,26
Povreda tuđih prava	22	1	4,55
Iznuda	136	5	3,68
Prikrivanje	150	2	1,33
Kaznena djela krivotvorenja (glava XXVI.)	1074	182	16,95
Krivotvorenje novca	40	7	17,5
Krivotvorenje isprave	874	163	18,65
Zloupotrebna osobne isprave	24	12	50
Kaznena djela protiv javnog reda (glava XXX.)	974	63	6,47
Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj	72	27	37,50

Iz podataka je vidljivo kako od ukupnog broja počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela njih 2,37% čine stranci. Zabrinjavajuć je podatak da čak 8,33% počinjenih *osobito teških tjelesnih ozljeda* čine upravo stranci. Među kaznenim djelima protiv osobne slobode stranci su zastupljeni s 2,01%, dok su među kaznenim djelima protiv spolne slobode zastupljeni s 6,51%. Unutar glave kaznenih djela protiv spolne slobode 9,09% počinitelja kaznenog djela *spolni odnošaj bez pristanka* počinili su stranci, a kaznenog djela *silovanje* čak 13,46%. Nadalje, među kaznenim djelima protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta stranci su zastupljeni s 4,26%, a među njima je 11,76% počinitelja kaznenog djela *zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od 15 godina* što je također zabrinjavajući pokazatelj. Među kaznenim djelima protiv zdravlja ljudi, unutar kojih se nalaze kaznena djela vezana uz drogu stranci su počinili njih 6,93%, a ističu se *neovlaštena proizvodnja i prometa drogama* sa 7,51% udjela stranaca te

neovlaštena proizvodnja i prometa tvarima zabranjenima u sportu gdje stranci čine 27,27%. Među imovinskim djelima stranci predstavljaju 5,10% počinitelja, a među kaznenim djelima krivotvorenja ih je čak 16,95% te je u ovoj skupini izražena velika zastupljenost stranaca u svim djelima. Temeljem navedenog može se zaključiti kako je uistinu primjetan značajan udio stranaca u kaznenim djelima vezanima uz drogu, krivotvorenje isprava, imovinske delikte i kaznenim djelima protiv spolne slobode u razdoblju 2015. godine, no isključivo kazneno djelo spolnog uznemiravanja nije zabilježeno ni jedno.

Tablica 4

Stranci počinitelji prema vrstama kaznenih djela u razdoblju 2016. godine (prema MUP, 2017)

Naziv kaznenog djela	Ukupno	Stranci	Udio (%)
Kaznena djela protiv života i tijela (glava X.)	1713	50	2,92
Ubojstvo	103	1	0,97
Tjelesna ozljeda	711	23	3,23
Teška tjelesna ozljeda	756	23	3,04
Osobito teška tjelesna ozljeda	18	1	5,55
Sudjelovanje u tučnjavi	53	2	3,77
Kaznena djela protiv osobne slobode (glava XIII.)	2492	44	1,77
Protupravno oduzimanje slobode	66	2	3,03
Prijetnja	2253	37	1,64
Nametljivo ponašanje	170	5	2,94
Kaznena djela protiv spolne slobode (glava XVI.)	195	12	6,15
Spolni odnošaj bez pristanka	41	7	17,07
Silovanje	44	1	2,27
Bludne radnje	69	2	2,90
Spolno uznemiravanje	26	1	3,85
Prostitucija	15	1	6,67
Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (glava XVII.)	181	2	1,10
Iskorištavanje djece za pornografiju	60	1	1,67
Upoznavanje djece s pornografijom	8	1	12,5
Kaznena djela protiv zdravlja ljudi (glava XIX.)	1429	140	9,80
Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	1238	136	10,99
Omogućavanje trošenja droga	182	1	0,55
Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu	5	3	60

Kaznena djela protiv imovine (glava XXIII.)	6819	384	5,63
Krađa	2795	180	6,44
Teška krađa	1480	89	6,01
Razbojništvo	190	4	2,10
Razbojnička krađa	74	2	2,70
Utaja	52	10	19,23
Neovlaštena uporaba tuđe pokretne stvari	66	7	10,61
Oštećenje tuđe stvari	596	26	4,36
Prijevvara	999	60	6,01
Povreda tuđih prava	14	1	7,14
Lihvarski ugovor	6	2	33,33
Iznuda	104	1	0,96
Prikrivanje	76	2	2,63
Kaznena djela krivotvorenja (glava XXVI.)	889	156	17,55
Krivotvorenje novca	36	10	27,78
Krivotvorenje isprave	723	129	17,84
Krivotvorenje službene ili poslovne isprave	88	3	3,41
Zlouporaba osobne isprave	19	10	52,63
Ovjeravanje neistinitog sadržaja	25	3	12
Izrada, nabavljanje, posjedovanje, prodaja ili davanje na uporabu sredstava za krivotvorenje	2	1	50
Kaznena djela protiv javnog reda (glava XXX.)	789	114	14,45
Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj	167	91	54,50

Iz navedenih podataka vidljivo je kako je tijekom 2016. godine zabilježen manji porast udjela stranaca počinitelja u kaznenim djelima protiv života i tijela. I dalje su najzastupljeniji kod kaznenog djela *osobito teška tjelesna ozljeda*. Kaznena djela protiv osobne slobode i kaznena djela protiv spolne slobode su u manjem padu, no ipak zabrinjava porast udjela stranaca u kaznenom djelu *spolni odnošaj bez pristanka* gdje je njihov udio ove godine iznosio čak 17,07%. Zabilježen je samo jedan stranac kaznenog djela *spolno uznemiravanje*. Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta su u padu. Kaznena djela protiv zdravlja su u porastu, a također je i kod kaznenih djela protiv imovine zabilježen manji porast. Porast se nastavlja i kod kaznenih djela krivotvorenja i kaznenog djela *protupravnog ulaženja, kretanja i boravka u Republici Hrvatskoj*.

Tablica 5*Stranci počinitelji prema vrstama kaznenih djela u razdoblju 2017. godine (prema MUP, 2018)*

Naziv kaznenog djela	Ukupno	Stranci	Udio (%)
Kaznena djela protiv života i tijela (glava X.)	1619	45	2,78
Ubojstvo	109	4	3,67
Teško ubojstvo	34	2	5,88
Tjelesna ozljeda	714	18	2,52
Teška tjelesna ozljeda	626	16	2,56
Osobito teška tjelesna ozljeda	16	2	12,5
Sudjelovanje u tučnjavi	71	3	4,23
Kaznena djela protiv osobne slobode (glava XIII.)	3058	66	2,16
Protupravno oduzimanje slobode	56	3	5,36
Prijetnja	2828	62	2,19
Nametljivo ponašanje	171	1	0,59
Kaznena djela protiv spolne slobode (glava XVI.)	159	17	10,69
Spolni odnošaj bez pristanka	38	6	15,79
Silovanje	37	5	13,51
Bludne radnje	57	4	7,02
Prostitucija	12	2	16,67
Kaznena djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta (glava XVII.)	238	10	4,20
Spolna zlorporaba djeteta mlađeg od 15 godina	104	2	1,92
Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od 15 godina	9	1	11,11
Podvođenje djeteta	7	1	14,29
Iskorištavanje djece za pornografiju	99	6	6,06
Kaznena djela protiv zdravlja ljudi (glava XIX.)	1173	107	9,12
Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	1012	102	10,08
Omogućavanje trošenja droga	154	3	1,95
Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu	2	2	100
Kaznena djela protiv imovine (glava XXIII.)	5813	301	5,18
Krađa	2450	133	5,43
Teška krađa	1268	83	6,54
Razbojništvo	170	5	2,94
Razbojnička krađa	77	4	5,19
Utaja	30	4	13,33

Pronevjera	167	3	1,80
Neovlaštena uporaba tuđe pokretne stvari	70	3	4,29
Oštećenje tuđe stvari	564	17	3,01
Prijevvara	662	43	6,50
Iznuda	118	3	2,54
Prikrivanje	69	3	4,35
Kaznena djela krivotvorenja (glava XXVI.)	766	175	22,85
Krivotvorenje novca	39	6	15,38
Krivotvorenje isprave	586	157	26,79
Zloupotaba osobne isprave	23	11	47,83
Ovjeravanje neistinitog sadržaja	48	1	2,08
Kaznena djela protiv javnog reda (glava XXX.)	898	207	23,05
Protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj	321	185	57,63

Iz navedenih podataka za 2017. godinu vidljivo je kako je broj stranaca počinitelja kaznenih djela protiv života i tijela u manjem padu u odnosu na prethodnu godinu. Broj stranaca počinitelja kaznenih djela protiv osobne slobode je u porastu u odnosu na prethodne dvije godine. Zabrinjavajuć je podatak kako je broj stranaca počinitelja kaznenih djela protiv spolne slobode u velikom porastu te sada iznosi čak 10,69% što je najveći postotak u promatranom razdoblju. U broju počinitelja kaznenog djela *spolni odnošaj bez pristanka* udio stranaca ponovo je vrlo visok, no nešto je manji u odnosu na prethodnu godinu, a u broju počinitelja kaznenog djela *silovanje* on iznosi 13,51%. Spolno uznemiravanje nije zabilježeno nijedno. Udio počinitelja stranaca u kaznenim djelima spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta je u porastu u odnosu na prethodnu godinu, no vrlo je sličan udjelu iz 2015. godine. Udio stranaca u kaznenim djelima protiv zdravlja ljudi ove je godine sličan prethodnim godinama u promatranom razdoblju, a najzastupljenije je kazneno djelo *neovlaštene proizvodnje i prometa droga* (10,08%). Udio stranaca u kaznenim djelima protiv imovine nešto je viši nego 2015. godine, no nešto je niži u odnosu na prethodnu godinu. Izražen je porast udjela stranaca u kaznenim djelima krivotvorenja među kojima se najviše ističu kazneno djelo *zlouporabe osobne iskaznice* (47,83%), *krivotvorenje isprave* (26,79%) te *krivotvorenje novca* (15,38%). Tijekom 2017. godine ponovo je primjetan značajan udio stranaca u kaznenim djelima vezanima uz drogu, krivotvorenje isprava, imovinske delikte i kaznenim djelima protiv spolne slobode u razdoblju, a kazneno djelo spolnog uznemiravanja ponovo nije zabilježeno ni jedno.

6. VAŽNOST INTEGRACIJE MIGRANATA I SENZIBILIZACIJE DRUŠTVA – ULOGA SOCIJALNOG PEDAGOGA

Prema Pozniak i Petrović (2014), imigranti, izbjeglice i tražitelji međunarodne zaštite u europskim se državama doživljavaju kao sigurnosna prijetnja. Sekulić (2016) navodi kako se *etnička čistoća* među hrvatskim građanstvom doživljava kao nešto što je poželjno. Tako se etnička pripadnost (primjerice Hrvat, Srbin, Albanac, Bošnjak itd.) kolokvijalno i dalje često koristi kao uvreda. Slijedom navedenog, nije začuđujuće da se termini *Sirijac*, *Afganistanac*, *Iračanin* i sl. također percipiraju kao nešto nepoželjno. Osobe koje su smještene u Prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite još uvijek nemaju definiran pravni status te imaju liminalnu poziciju. Takva pozicija uvjetuje njihov odmak, i od normalnog stanja, i uobičajenog društvenog, kulturalnog i zakonskog poretka (Pozniak i Petrović, 2014). Douglas (2004; prema Pozniak i Petrović, 2014) smatra da se uz takva stanja vežu i predodžbe opasnosti. Dodatan pokazatelj kriminalizacije tražitelja međunarodne zaštite proizlazi iz redovitih posjeta policije Prihvatilištu, pretrage soba, predmeta i sl. koji su u vlasništvu tražitelja od strane interventne policije, a sve s ciljem kako bi se pronašle ukradene stvari ili evidentirali oblici kriminalnog ponašanja. Postavljene kamere i sigurnosne rešetke potiču postavljanje pitanja tko je u ovom slučaju subjekt zaštite, a tko je prijetnja (Pozniak i Petrović, 2014). Navedeno ne iznenađuje, a osobito ako imamo na umu ranije navedene rezultate studije koje govore kako su u nekim zemljama veliki broj počinitelja kaznenih djela imigranti što utječe na predodžbu stanovništva o migrantima kao kriminalcima (Mesić; 2002; prema Vujović 2015).

Centar za mirovne studije, točnije organizacija koja se bavi pitanjima integracije izbjeglica i stranaca, njihovom diskriminacijom na temelju rase ili narodnosti te zaštitom prava nacionalnih manjina kroz godine provodi istraživanja usmjerena na ispitivanje ksenofobije i rasizma u Republici Hrvatskoj s ciljem utvrđivanja stavova opće populacije o multikulturalizmu, useljavanju stranaca i ksenofobiji. Najnoviji rezultati prikazani su u istraživačkom izvještaju naziva *Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova i Republici Hrvatskoj u 2017 godini*. Neki od dobivenih rezultata opisuju se kao zabrinjavajući te se na mnogim tvrdnjama vidi negativ pomak u odnosu na rezultate iz 2013. godine, no ističe se kako to nije jednoznačno i kako postoje područja u kojima je zabilježen pozitivan pomak (ovisno o segmentima stranaca i mjerenim stavovima). Navodi se kako su općenito zabilježeni povećani strah i predrasude prema strancima, no pozitivan pomak vidljiv je u smanjenju straha da će stranci lokalnom stanovništvu oduzimati poslovne prilike. Rezultati

pokazuju kako su studenti dio populacije koji iskazuje najniži nivo predrasuda i straha. Također, navodi se kako su katolici zatvoreniji prema strancima u usporedbi s agnosticima/ateistima, a razlike postoje i u odnosu na političko opredjeljenje. Nadalje, više od polovine ispitanika smatra kako među izbjeglicama postoji značajan broj terorista, a oko 2/3 njih smatra da bi se po završetku rata trebali vratiti u zemlje svoga porijekla. Značajno je spomenuti i stav da bi izbjeglice trebale odlaziti u zemlje koje su im kulturno sličnije.

Osvrćući se na govor bivšeg britanskog premijera Camerona, u kojem govori o "roju ljudi koji pristižu preko Mediterana" Roberts, Murphy i McKee (2016) navode kako Cameron govori o imigrantima kao "kugi", a ne o očajnim ljudima koji bježe od rata i siromaštva te slijedom toga navode kako ne iznenađuje da tabloidi ističu slučajeve kaznenih djela počinjenih od strane migranta ili slučajeve u kojima krše društvene norme, najčešće kada se radi o seksualnom uznemiravanju. Nedvojbeno je da takvi slučajevi postoje, no autori navode kako su mnogi od njih izmišljeni. Proveden je i eksperiment u kojem su korištene izjave, odnosno stavovi o onima koji su 30-ih godina prošlog stoljeća napuštali Treći Reich, uključujući i citate iz Hitlerovog dijela "Mein Kampf". Riječ "Židov" zamijenjena je riječju "migrant". Objave su prikupile veliki broj *lajkova*.

Swot analiza u sklopu *Okvira za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini (2017)* navodi jake i slabe strane zajednice vezano uz proces integracije osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te uz njih mogućnosti i dodatne otegotne okolnosti s kojima se susrećemo. Među otegotnima se spominju niska motivacija migranata za integracijom, njihova odbojnost prema smještaju izvan Zagreba, podjela u grupe, značajne i nepremostive kulturalne razlike, jezik i nesigurnost. U kontekstu društva spominju se percepcija lokalnog stanovništva koja migrante doživljava kao one koji im oduzimaju resurse, ksenofobija, govori mržnje na društvenim mrežama, porast ovisnosti o socijalnoj skrbi, visoke cijene najma stanova te nepovjerenje i predrasude najmodavaca, generalno stanje je "loše" te vlada velika nezaposlenost, događaji u međunarodnoj i Hrvatskoj politici, pristranost i senzacionalizam medija. U istom se okviru navodi kako neovisno o njihovom statusu, odnosno tome jesu li osobe koje nose status tražitelja međunarodne zaštite ili im je ista već odobrena, značajan broj njih nastavlja svoj boravak u zemlji. Također, naglašava se kako je broj tražitelja i onih kojima je zaštita odobrena posljednjih je godina u porastu, dok je politika njihove integracije još uvijek u ranoj fazi razvoja.

Prikazani podaci o stavovima prema strancima, kako u Republici Hrvatskoj tako i u svijetu dobivaju uistinu zabrinjavajuću dimenziju. Slijedom navedenog vidljiva je izražena potreba za

senzibilizacijom našeg društva, a prostora na putu prema ostvarenju tog cilja ima i za socijalne pedagoge. Osim senzibilizacije, socijalni pedagozi svoja specifična znanja i vještine mogu primijeniti i za praćenje potencijalno rizične populacije, kreiranje preventivnih i tretmanskih aktivnosti u skladu s procijenjenim potrebama te značajno pridonositi i sudjelovati u procesu integracije stranaca u naše društvo. Osim izravnog rada sa strancima, mnogo je prostora i za rad s lokalnom populacijom i s drugim stručnjacima koji također rade s nezakonitim migrantima. Značajno je usmjeriti aktivnosti prema razvoju tolerancije, kulturalne osjetljivosti, prepoznavanju i eliminaciji stereotipa i predrasuda. Sličnog stava o potrebi senzibilizacije je i Centar za mirovne studije koji u maloprije navedenom istraživačkom izvještaju (2017, str.8) navodi: *"Jasno je, ako nam je važno živjeti u društvu koje je otvoreno za različitosti i koje gradi atmosferu dobrodošlice, da se ne možemo pomiriti sa situacijom u kojoj veliki broj građana ima strahove i predrasude o pojedinim grupacijama koje u Hrvatskoj žive ili će živjeti, iako ti građani nisu u većini. Potrebne su dakle javne politike koje će uistinu biti dizajnirane na temelju podataka koji su dostupni, ali i pažljivo provedene u praksi. U prvom redu, uvođenje građanskog odgoja i obrazovanja bi u tom smislu bila nužnost. Također, potrebna je provedba pažljivo usmjerenih kampanja na lokalnoj razini, ali i rad s medijima, koji imaju veliku ulogu u izgradnji javnog mnijenja."*

Ako se nakon prikazanih podataka ponovo vratimo na ranije navedene spoznaje iz svjetske literature, vidljivo je kako mnogi autori zapravo ukazuju na postojanje brojnih rizičnih čimbenika za razvoj poremećaja u ponašanju i kriminalno ponašanje nezakonitih migranata. Leerkes, Engbersen i van der Leun (2012) navode tezu o marginalizaciji prema kojoj je kriminalno ponašanje nezakonitih migranata često rezultat njihove marginalne pozicije. Isti autori navode i nizozemska istraživanja koja su pokazala kako su visokomarginalizirani nezakoniti migranti izloženi riziku uključivanja uz kriminalitet vezan uz preživljavanje i kriminalitet vezan uz sredstva ovisnosti. Vujović (2005) ukazuje na postojanje autora koji podržavaju tezu o migrantima kao kriminalcima. Iz navedenog je pak vidljiva važnost integracije migranata kako bi se što više ublažila njihova marginalna pozicija i ublažio potencijalni sukob kultura koji je prema Sellinu (1938; prema Moehling i Morrison Piehl, 2009) povezan s imigracijom i može dovesti do kriminalne aktivnosti.

Prema *Akcijskom planu za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine* (2017), sastavni dio hrvatske Migracijske politike, dokumenta usvojenog od strane Hrvatskog sabora, jest integracija stranaca u hrvatsko društvo kroz dinamičan i dvosmjernan proces međusobne prilagodbe na postmigracijske posljedice.

Navedeno prati *Zajedničke osnovne principe za integracijske politike Vijeća Europske unije iz 2004. godine*. Tako je cilj integracijske politike osiguravanje određenih prava strancima, a među njima se ponajviše ističu pravo na rad, pravo na odgovarajući smještaj, obrazovanje i učenje hrvatskog jezika, povijesti i kulture, unutarnju sigurnost i međuresornu suradnju, a posebna se pozornost ponovo daje važnosti podizanja svijesti o problemima ranjivih skupina stranaca i sprečavanju diskriminacije. Stranac je s druge strane dužan sudjelovati u gospodarskom, socijalnom i kulturalnom razvoju svoje okoline, a ona mu je dužna osigurati mogućnosti i prilike za to. Takva dvosmjernost moguća je jedino ako su osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita uistinu integrirane u društvo s jednakim prilikama za aktivan, nezavisan i dostojanstven život. S obzirom na posebnu ranjivost osoba kojima je takva zaštita odobrena, kreiran je *Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine*, usvojen 23. studenog prošle godine od strane Vlade Republike Hrvatske. Akcijski plan odnosi se na više područja integracije, točnije na područje socijalne skrbi i zdravstvene zaštite, područje smještaja i stanovanja, učenje jezika i obrazovanja, zapošljavanja, međunarodne suradnje, međuresorne suradnje te podizanje svijesti o problematici osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita. U sklopu provedbe Akcijskog plana također je otvoren prostor za rad socijalnog pedagoga.

U području mjera iz socijalne skrbi socijalni pedagog može, primjerice, sudjelovati u provedbi *mjere 1.1.* koja se odnosi na edukativna predavanja u prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite o pravima osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita te tradiciji, kulturi i kulturalnim obrascima u Republici Hrvatskoj i *mjere 2.2.* koja se odnosi na provođenje aktivnosti s ciljem podizanja kvalitete života osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

U području mjera vezanih uz učenje i obrazovanje socijalni pedagog može sudjelovati u provedbi *mjere 10.7.* koja se odnosi na informiranje odgojno-obrazovnih ustanova, visokih učilišta i ustanova za obrazovanje odraslih o pravima i obavezama osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita, također može značajno pridonijeti u provedbi *mjere 11.1.* koja se odnosi na provođenje stručnog usavršavanja i pružanja podrške odgojno-obrazovnim i andragoškim radnicima prilikom uključivanja djece i mladih u odgojno-obrazovni sustav te odraslih osoba u sustav obrazovanja odraslih, nadalje u provedbi *mjere 11.2.* koja se odnosi na osnaživanje partnerstva između organizacija civilnog društva i odgojno-obrazovnih ustanova u provedbi projekata interkulturalnog obrazovanja te obrazovanja o građanskim i ljudskim vrijednostima.

U području mjera vezanih uz zapošljavanje socijalni pedagog može pridonijeti provedbi *mjere 12.1.* koja se odnosi na aktiviranje, motiviranje i upućivanje osoba kojima je odobrena

međunarodna zaštita u program učenja hrvatskog jezika prilikom individualnih savjetovanja u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje i *mjere 14.1.* koja se odnosi na educiranje radnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u sklopu redovne edukacije o potrebama i pravima osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

U području međunarodne suradnje prostora za rad socijalnog pedagoga ima u provedbi *mjere 17.1.* koja se odnosi na suradnju i sudjelovanje na sastancima u sklopu Europske integracijske mreže te *mjere 17.2.* koja se odnosi na suradnju s tijelima državne uprave, organizacijama civilnog društva i međunarodnim organizacijama u regionalnim i međunarodnim projektima i inicijativama za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita.

U području međuresorne suradnje socijalni pedagog može, primjerice, sudjelovati u provedbi *mjere 19.1.* koja se odnosi na izradu protokola o postupanju prema osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita.

U području mjera usmjerenih na senzibilizaciju javnosti i stručnih djelatnika o osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita izražena je potreba za znanjima i vještinama socijalnih pedagoga. Tako socijalni pedagog može značajno pridonijeti provedbi svih mjera iz ovog područja. Primjerice, može pridonijeti u provedbi *mjere 21.1.* koja se odnosi na javnu kampanju na nacionalnoj razini s ciljem senzibilizacije javnosti i smanjivanja društvenih predrasuda te *mjere 22.2.* koja se odnosi na edukaciju stručnih radnika u sustavu socijalne skrbi imenovanih za rad s osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita radi usvajanja novih znanja i vještina koja bi doprinijela boljoj učinkovitosti rada.

U prihvatu i radu s nezakonitim migrantima, koji se smatraju nezakonitim isključivo u smislu nezakonitog prelaska državne granice, nažalost nema mnogo prostora za rad socijalnog pedagoga, ponajviše iz razloga što zbog kratkoće njihova boravka i primjene mjera za osiguranje povratka ne postoje uvjeti za uspostavljanje odnosa između dvije strane. Osim navedenoga, socijalni pedagog može značajno pridonijeti svojim znanjem o problematici trgovanja ljudima, nasilju, rizičnim i zaštitnim čimbenicima općenito. Može sudjelovati u pružanju podrške i psihosocijalne pomoći migrantima, pomoći im u strukturi slobodnog vremena, razvoju socijalnih vještina u skladu s kulturom u koju se integriraju itd.

7. ZAKLJUČAK

Temeljem svega navedenog jasno je da su migracije oduvijek prisutne u životu čovjeka te da ni masovne migracije nisu novina. Tijekom razdoblja 2015. i 2016. godine Europa se, pa tako i Republika Hrvatska, suočila sa suvremenom migrantskom krizom u kojoj je naša zemlja odigrala tranzitnu ulogu. Na teritorij Europe u navedenom je razdoblju nezakonito ušlo preko 2 milijuna ljudi, no navedena brojka temelji se na procjeni te je slijedom toga logično pretpostaviti postojanje tamne brojke.

Iako se vrhuncem krize smatra 2015. godina, i naredne godine obilježene su značajno povećanim brojem nezakonitih migracija u odnosu na godine koje su prethodile krizi. S obzirom na razmjere suvremene migrantske krize, opravdano je vjerovati da će njene posljedice biti osjetne i u budućnosti, a osobito u zemljama destinacijama migranata koje se kulturalno značajno razlikuju od zemalja porijekla migranata. Upravo je zbog tih razlika i postojećih stereotipa i predrasuda važno intenzivno raditi na senzibilizaciji društva i integraciji migranata u isto, a u tome procesu otvoren je prostor za rad socijalnog pedagoga. Tijekom rada bilo je vidljivo da mnogi autori govore kako su migranti u navedenom razdoblju prema svome statusu bili raznovrsni (nezakoniti migranti i tražitelji međunarodne zaštite), a spominje se i povezanost migracija tražitelja međunarodne zaštite s nezakonitim migracijama te zlouporaba prava na međunarodnu zaštitu.

Pregledom hrvatskog suvremenog zakonodavnog okvira vezanog uz pitanje migracija vidljivo je da je su odredbe nadležnih zakona sveobuhvatne i jasne što autorica smatra pozitivnim. S druge strane, pregledom literature vidljivo je da se statistike o broju i obilježjima migranata koji su u navedenom razdoblju prolazili teritorijem naše zemlje također temelje na procjenama i samoiskazima te da ne postoje potpuni i ujednačeni podaci u slučaju različitih godina. Tako, primjerice, podaci MUP-a (2016) statističke pokazatelje o tražiteljima međunarodne zaštite u 2015. godini prikazuju u odnosu na spol, dob i državljanstvo, dok već sljedeće godine pokazatelja o dobi nema. Izuzetak predstavljaju djeca bez pratnje koja su prikazana zasebno. Autorica navedenu nepotpunost i neujednačenost smatra značajnim nedostatkom, no važno je imati na umu da se čak i u slučaju budućih analiza postojećih podataka ne može računati na precizne i provjerljive podatke iz razloga što su isti vrlo često prikupljeni samoiskazom. Može se reći da se ovdje radi o izbjeglicama *prima facie*, odnosno da se o njihovom statusu često zaključivalo temeljem prvog dojma. Iznimno je važno naglasiti rizike

koji proizlaze iz nepostojanja potpunijih podataka o identitetu nezakonitih migranata i propuštanju takvih osoba na teritorij Europske unije bez provjere njihova identiteta. Nepoznavanje osnovnih, provjerenih sociodemografskih obilježja stranaca može djelovati kao otegotna okolnost za socijalnog pedagoga kod kreiranja ili odabira preventivnih i tretmanskih intervencija što je značajno za učinkovitost njihove provedbe. Važno je naglasiti kako se uz nepoznavanje provjerenih sociodemografskih obilježja veže i nepoznavanje prošlosti pojedinaca, kako kriminalne tako i nekriminalne što nam zapravo govori o nedovoljnom poznavanju statičkih čimbenika rizika. Poznata je važnost usklađenosti intervencija s procijenjenim rizicima i potrebama.

Pregledom ostalih statističkih izvješća istog ministarstva vidljivo je kako su evidentirani nezakoniti migranti koji su u navedenom razdoblju prolazili teritorijem naše zemlje prema svome statusu uistinu bili mješoviti.

Zanimljiv je podatak da je u našoj zemlji od ukupnog broja zahtjeva za odobrenjem međunarodne zaštite odobreno samo njih 6,89%, no ponovo nije poznato iz kojeg razloga preostali dio nije odobren. Među tražiteljima međunarodne zaštite najveći je udio deklariranih Afganistanaca i Sirijaca što odgovara podacima o broju državljanstvu migranata koji su evidentirani u nezakonitom ulasku, no u našim se statistikama ne spominju *nedeclarirani* koji su u pokazateljima na razini Europske unije vrlo zastupljeni. Već je ranije u radu navedeno da nezakoniti migranti prilikom prvog uhićenja mogu izraziti namjeru za traženjem međunarodne zaštite čime dobivaju status tražitelja iste i pravo boravka do rješenja njihovog zahtjeva. Može se, dakle, pretpostaviti da je veliki broj nezakonitih migranata verbalizirao namjeru za traženjem međunarodne zaštite kako bi izbjegao primjenu mjera za osiguranje povratka. Slijedom navedenog autorica utvrđivanje razloga zbog kojih zahtjev za međunarodnu zaštitu nije odobren te utvrđivanje povezanosti između obilježja migranata i rješenja zahtjeva smatra potencijalnim predmetom budućih istraživanja.

Što se tiče kriminaliteta stranaca, u ovome radu prikazani su podaci o kaznenim djelima čiji su počinitelji stranci u razdoblju migrantske krize u Republici Hrvatskoj. Iako su statistički pokazatelji o prekršajima i kaznenim djelima stranaca sadržani u Nacionalnom informacijskom sustavu za upravljanje državnom granicom, pristup istima omogućen je isključivo policijskim službenicima. Iz javno dostupnih podataka vidljivo je kako je ukupan prijavljeni kriminalitet u navedenom razdoblju u padu iz čega se može zaključiti kako transfer i boravak stranaca u našoj zemlji za vrijeme trajanja migrantske krize i neposredno nakon nje nisu utjecali na povećanje prijavljenog kriminaliteta. Međutim, primjetan je kontinuirani porast udjela stranaca u

ukupnom broju počinitelja kaznenih djela. Nažalost, podaci o počiniteljima prema državljanstvu dostupni su jedino za razdoblje 2017. godine kada počinitelja iz država zastupljenih među tražiteljima međunarodne zaštite gotovo i nema. Ovdje je ponovo vidljiva neujednačenost dostupnih podataka. Među kaznenim djelima čiji su počinitelji stranci, neovisno o njihovom državljanstvu, uistinu se često ističu kaznena djela koja autori spominju kao djela koja često čine nezakoniti migranti (imovinska djela krivotvorenje, kaznena djela vezana uz zlouporabu droga, kaznena djela protiv spolne slobode).

Kao što je i u samome radu vidljivo, prostora za rad socijalnog pedagoga sa strancima ima mnogo i to na cijelom kontinuumu intervencija. Socijalni pedagozi kompetentni su za kreiranje i provedbu preventivnih programa usmjerenih na senzibilizaciju opće populacije, ali i preventivnih programa usmjerenih na same strance te njihovu integraciju. Kompetentni su za detektiranje mogućih rizičnih čimbenika kod konkretne populacije, ali i opće populacije, dijagnosticiranje mogućih problema u ponašanju te provedbu tretmanskih i posttretmanskih aktivnosti.

8. LITERATURA

1. Annual Report 2015 on Migration and Asylum Policy in Croatia (part2). Preuzeto sa: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/04a_croatia_apr_part2_en.pdf (13.6.2018)
2. Bačić Selanec, N. (2013): Dublinska uredba i problemi pograničnih država članica Europske unije. Preuzeto sa: <https://www.bib.irb.hr/859565> (1.6.2018.)
3. Bara, M., Lajić, I. (2009): Prisilne, iznuđene i organizirane migracije u etnodemografskom oblikovanju Hrvatske: primjer Slavonije. Migracijske i etničke teme. 25 (4). 339-341.
4. Božić, V. (2015): Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi (analiza stanja *de lege lata* uz prijedloge *de lege ferenda*). Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. 36 (2). 845-874.
5. Butcher, F. K., Morrison Piehl, A. (2007): Why are Immigrants' Incarceration Rates so Low? Evidence on Selective Immigration, Deterrence, and Deportation. Preuzeto sa: <http://www.nber.org/papers/w13229.pdf> (17.10.2017.)
6. Camarota, S. A., Vaughan, J. (2009): Immigration and Crime. Assessing a Conflicted Issue. Preuzeto sa: <https://cis.org/Report/Immigration-and-Crime> (29.10.2017.)
7. Centar za mirovne studije (2016): Svrha i uvjeti detencije u Hrvatskoj. Preuzeto sa: [https://www.cms.hr/system/publication/pdf/88/Svrha i uvjeti detencije u Hrvatskoj 2016.pdf](https://www.cms.hr/system/publication/pdf/88/Svrha_i_uvjeti_detencije_u_Hrvatskoj_2016.pdf) (16.12.2017)
8. Cukon, A. (2013): Hrvatska kao tranzitna zemlja međunarodnih nezakonitih migracija. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
9. Emmer, C., Lucassen, L. (2012): European History Online: Migration from the Colonies to Western Europe since 1800. Preuzeto sa: <http://ieg-ego.eu/en/threads/europe-on-the-road/economic-migration/pieter-c-emmer-leo-lucassen-migration-from-the-colonies-to-western-europe-since-1800#AfricanSlavesfromtheNewWorld15001800> (10.10.2017.)
10. Esterajher, J. (2015): Iskustva zbrinjavanja prognanika i izbjeglica i suvremena izbjegličko-migrantska kriza u Hrvatskoj. Političke analize. 23(6). 15-22.
11. Europska komisija (2015). Europa bez granica: schengenski prostor. Preuzeto sa: http://publications.europa.eu/resource/ellar/09fcf41f-ffc4-472a-a573-b46f0b34119e.0001.01/DOC_1 (18.5.2018).
12. Ewing, W., Martinez, E. D., Rumbaut, R. G. (2015): The Criminalization of Immigration in the United States. Preuzeto sa: https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/criminalization-immigration-united-states?utm_content=buffercf974&utm_source=buffer&utm_medium=twitter&utm_campaign=Buffer (17.10.2017.)
13. Fargues, P. (2016): Who are the million migrants who entered Europe without a visa in 2015?. Population & Societies. 532. 1-5.
14. Frontex (2018): Risk Analysis for 2018. Preuzeto sa: <http://statewatch.org/news/2018/mar/eu-frontex-report-risk-analysis-2018.pdf> (12.6.2018.)

15. Frontex (2017): Risk Analysis for 2017. Preuzeto sa: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2017.pdf (5.12.2017.)
16. Futo, P., Jandl, M., Karsakova, L. (2005): Illegal Migration and Human Smuggling in Central and Eastern Europe. *Migracijske i etničke teme*. 21 (1-2). 35-54.
17. Grga, I. (2014): Neki pravno-politički aspekti migracijskog prava u Europskoj uniji i Hrvatskoj. U: Milardović, A. (ur.), *Stranci pred vratima*. Pan Liber. Zagreb. 137-142.
18. Heršak, E. (2005): *Drevne seobe. Prapovijest i stari vijek*. Zagreb. Školska knjiga.
19. Hrvatski pravni centar (2016): *Hrvatsku sustav azila u 2015. Nacionalni izvještaj*. Preuzeto sa: http://www.asylumineurope.org/sites/default/files/resources/nacionalniizvjestajosustav_uazila2015.pdf (6.12.2017.)
20. Ivanović, V. (2014): Pojam krize: konceptualni i metodologijski aspekti. *Međunarodne studije*. 14 (1). 10-28.
21. Istraživački izvještaj – Zastupljenost i indikatori diskriminacijskih i ksenofobičnih stavova u Republici Hrvatskoj u 2017. Preuzeto sa: https://www.cms.hr/system/publication/pdf/98/Zastupljenost_i_indikatori_diskriminacija_i_ksenofobnih_stavova_u_Republici_Hrvatskoj_u_2017..pdf (30.5.2018.)
22. Jonjić, P. (1985): Teorijski aspekti proučavanja migracije: kritički pregled literature: *Migracijske teme i etničke teme*. (1). 63.
23. *Kriminalizacija i detencija izbjeglica preseljenih iz kampa u Slavenskom brodu* (2016). Preuzeto sa: https://www.cms.hr/system/publication/pdf/99/POLICY_BRIEF_CENTRA_ZA_MIROVNE_STUDIJE_kriminalizacija_i_detencija_izbjeglica_preseljenih_iz_kampa_u_Slavenskom_Brodu.pdf (13.5.2018.)
24. Kuntić, N. (2014): *Migracije i globalni terorizam*. U: Milardović, A. (ur.), *Stranci pred vratima*. Pan Liber. Zagreb.
25. Lalić Novak, G., Kraljević, R. (2014): *Priručnik za edukatore: Zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata*. Hrvatski Crveni križ. Zagreb.
26. Leerkes, A., Engbersen, G., van der Leun, J. (2012): Crime Among Irregular Immigrants and the Influence of Internal Border Control. *Crime Low Soc Change*. 58. 15-38.
27. Mađarević, E. (2015): Izbjeglička kriza – najveći izazov za nacionalne države i Europsku uniju: *Notitia – časopis za održivi razvoj*. 1 (1). 101-115.
28. Makarenko, T., Mesquita, M. (2014): Categorising the crime-terror nexus in the European Union. *Global Crime*. 15 (3-4). 259-274.
29. Marzocchi, O. (2017): *Slobodno kretanje osoba*. Preuzeto sa: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_2.1.3.html (29.11.2017.)
30. Metcalfe-Hough, V. (2015): *Migration crisis? Facts, challenges and possible solutions*. Preuzeto sa: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/9913.pdf> (29.11.2017.)
31. Mikac, R., Dragović, F. (2017): *Masovne migracije: izazovi, posljedice i put naprijed*. *Forum za sigurnosne studije*. 1 (1). 130-152.

32. Milt, K. (2017): Upravljanje vanjskim granicama. Informativni članci o europskoj uniji. Preuzeto sa: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/hr/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.4.html (29.11.2017.)
33. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Stranci. Preuzeto sa: <http://stari.mup.hr/47.aspx> (12.6.2018)
34. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite od 1.1.2018. do 31.3.2018. Preuzeto sa: http://stari.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Trazitelji%20medjunarodne%20zastite/medunarodna_zastita_31.3.2018.pdf (28.5.2018.)
35. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite do 31.12.2017. Preuzeto sa: http://stari.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Trazitelji%20medjunarodne%20zastite/Statisticki%20podaci_azil%202017.pdf (31.12.2017)
36. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2017): Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za 2016. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Statisti%20C4%8Dki%20pokazatelji%20tra%C5%BEitelja%20me%C4%91unarodne%20za%C5%A1tite%20za%202016..pdf> (16.12.2017.)
37. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2016): Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite za 2015. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Statisti%20C4%8Dki%20pokazatelji%20tra%C5%BEitelja%20me%C4%91unarodne%20za%C5%A1tite%20za%202015..pdf> (16.12.2017)
38. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Pregled osnovnih sigurnosnih pokazatelja I. – IV. 2018. godine u Republici Hrvatskoj. Preuzeto sa: http://stari.mup.hr/UserDocsImages/PROMET_STATISTIKA/2018/svibanj/Web_HRV_IV_2018.pdf (13.5.2018.)
39. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Pregled osnovnih pokazatelja javne sigurnosti u Republici Hrvatskoj 2008. - 2017. Preuzeto 31. svibnja 2018. s: <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Pregled%20osnovnih%20pokazatelja%20javne%20sigurnosti%20u%20Republici%20Hrvatskoj%202008.-2017..pdf> (31.5.2018)
40. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2018): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini. Preuzeto sa: <http://stari.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2018/Travanj/Statisticki%20pregled%202017.pdf> (30.5.2018.)
41. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2017): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Pregled%20temeljnih%20sigurnosnih%20pokazatelja%20i%20rezultata%20rada%20u%202016.%20godini.pdf> (17.12.2017)
42. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2016): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015. godini. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Pregled%20sigurnosnih%20pokazatelja%20u%202015.%20godini.pdf> (17.12.2017.)
43. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2015): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini. Preuzeto sa:

<https://www.mup.hr/public/documents/Statistika/Pregled%20sigurnosnih%20pokazatelja%20u%202014.%20godini.pdf> (17.12.2017.)

44. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2014): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2013. godini. Preuzeto sa: https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2014/Statisticki%20preg2013_konacni%20prom_WEB.pdf (1.6.2018.)
45. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2013): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2012. godini. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2013/statistika2012.pdf> (1.6.2018.)
46. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2012): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2011. godini. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2012/pregled%202011.pdf> (1.6.2018.)
47. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2011): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2010. godini. Preuzeto sa: <https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2011/statistika2010..pdf> (1.6.2018.)
48. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2010): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2009. godini. Preuzeto sa: https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2010/godisnje_izvjesce_2009_prava_verzija.pdf (1.6.2018.)
49. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (2009): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2008. godini. Preuzeto sa: https://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2009/pregled_08.pdf (1.6.2018.)
50. Moehling, C., Morrison Piehl, A. (2009): Immigration, Crime, and Incarceration in Early Twentieth-Century America. *Demography*. 46 (4). 739-736.
51. Nikač, Ž., Božić, V. (2016): Suzbijanje kaznenih djela ilegalnih migracija na području regije s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju. *Pravna riječ*. 48. 193-220.
52. Okvir za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita na lokalnoj razini (2017). Preuzeto sa: <https://www.irh.hr/dokumenti/50-okvir-za-integraciju-osoba-kojima-je-odobrena-medunarodna-zastita/file> (1.6.2018.)
53. Peruško, M. (2016): Uzroci emigriranja mladih. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
54. Pozniak, R., Petrović, D. (2014): Tražitelji azila kao prijetnja. *Stud. Ethnol. Croat*. 26. 47-72.
55. Pravilnik o sadržaju i korisnicima Nacionalnog informacijskog sustava za upravljanje državnom granicom. Preuzeto sa: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_03_36_1226.html (23.5.2018.)
56. Vlada RH. (2013): Protokol o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja – stranim državljanima. Preuzeto sa: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/104.%20-%202017.pdf> (23.5.2018.)
57. Roberts, B., Murphy, A, McKee, M. (2016): Europe's collective failure to address the refugee crisis. *Public Health Reviews*. 37 (1). 1-4.
58. Sekulić, B. (2016): No Country for Foreigners: Christian Praxis in Croatian Migration Crisis. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 36 (4). 52-73.

59. Šegović, S. (2011): Šengenski režim upravljanja vanjskim granicama EU. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 48 (1). 11-31.
60. Šelo Šabić, S., Borić, S. (2016): At the Gate of Europe. A report on Refugees on the Western Balkan Route. Preuzeto sa: http://www.irmo.hr/wp-content/uploads/2016/05/At-the-Gate-of-Europe_WEB.pdf (6.6.2018.)
61. Tamagno, B. (2016): People in Motion - The European Migrant Crisis: Geodate. 29 (2). 3.
62. Tatalović, S., Malnar, D. (2015): Sigurnosni aspekti izbjegličke krize: Političke analize. 23. 23-29.
63. UNHCR (2017): Europe situation. Preuzeto sa: <http://www.unhcr.org/europe-emergency.html> (16.12.2017.)
64. Upadhyay, D. K. (2016): Special Report on Migrant Crisis in Europe: Causes, Responses and Complexities. Preuzeto sa: <http://www.icwa.in/pdfs/guestcolumn/2014/MigrantCrisisinEurope26042016.pdf> (16.12.2017.)
65. Vlada Republike Hrvatske. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (2017): Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine. Preuzeto sa: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//Sjednice/2017/11%20studeni/67%20sjednica%20Vlade%20Republike%20Hrvatske//67%20-%2014.pdf> (2.6.2018.)
66. Vujović, T. (2015): Utjecaj migracija na objektivne uvjete života obitelji maloljetnih delinkvenata. Sociologija i prostor. 201 (1). 41-58.
67. Vuletić, V., Pešić, J. (2017): Utjecaj migrantske krize na lokalne zajednice u Srbiji i na mogućnosti za integraciju migrantske populacije. Forum za sigurnosne studije. 1 (1). 44-72.
68. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. Narodne novine, 70/15, 127/17. Preuzeto sa: <https://www.zakon.hr/z/798/Zakon-o-me%C4%91unarodnoj-i-privremenoj-za%C5%A1titi> (17.5.2018).
69. Zakon o nadzoru državne granice. Narodne novine 83/13, 27/16. Preuzeto sa: <https://www.zakon.hr/z/450/Zakon-o-nadzoru-dr%C5%BEavne-granice> (23.5.2018)
70. Zakon o strancima. Narodne novine, 130/11, 74/13, 69/17, 46/18. Preuzeto sa: <https://www.zakon.hr/z/142/Zakon-o-strancima> 12.6.2018.
71. Zlatković Winter, J. (2004): Suvremena migracijska kretanja u Europi: Migracijske i etničke teme. 20 (2-3). 161-170.
72. Župarić-Iljić, D. (2014): Neregularne migracije na Mediteranu: Na razmeđu politika isključivanja, straha i humanitarizma. U: Milardović, A. (ur.), Stranci pred vratima. Pan Liber. Zagreb. 91-110.
73. Župarić-Iljić, D., Mlinarić, D. (2015): Strani maloljetnici bez pratnje u Republici Hrvatskoj: problematika učenja jezika i obrazovanja. Migracijske i etničke teme. 31 (3). 333-363.